

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ მნიშვნელოვანი განმარტება გააკეთა კრედიტორისა და მოვალის ურთიერთობებში კეთილსინდისიერებისა და გულისხმიერების მოვალეობის დარღვევის შედეგად კრედიტორის მიერ უფლების ბოროტად გამოყენების თაობაზე (№ას-1338-1376-2014).

საკასაციო სასამართლოს მსჯელობის საგანი იყო, ბოროტად გამოიყენა თუ არა კრედიტორმა (კომერციულმა ბანკმა) სესხის ხელშეკრულებით მოვალის მიერ ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დატვირთული ქონების რეალიზაციის უფლება მესამე პირისაგან (სხვა კომერციული ბანკისგან) აღნიშნული ვალდებულების შესრულების შეთავაზების უპასუხოდ დატოვებით, რითაც მოსარჩელეს მიადგა მნიშვნელოვანი ქონებრივი დანაკლისი.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ კრედიტორის (ბანკის) ქმედების მართლზომიერების შეფასების გზამკვლევეს წარმოადგენს იმ ალტერნატივის შეფასება, რაც მესამე პირის (სხვა ბანკის) წერილით იქნა შეთავაზებული კრედიტორისათვის. სახელდობრ, პირველ რიგში, უნდა გარკვეულიყო კრედიტორისათვის მიწოდებული შეთავაზების მიზნობრიობა და რეალურობა (სანდოობა), გამომდინარე იქიდან, რომ ხელშემკვერელ მხარეთა შორის, მით უფრო, საკრედიტო დაწესებულებასა და კლიენტს შორის ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის დამყარება ყოველთვის უკავშირდება პრეზუმფციას, რომ ვალდებულება შესრულდება დადგენილი წესის დაცვით.

საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, მოცემულ შემთხვევაში, გასათვალისწინებელი იყო ის ვითარება, რომ საკრედიტო დაწესებულება, რომლისგანაც მიიღო კრედიტორმა შეთავაზება ვალდებულების შესრულების შესახებ, წარმოადგენდა ქართულ საკრედიტო სივრცეში დამკვიდრებულ, რენომირებულ იურიდიულ პირს და არა გაურკვეველი რეპუტაციის მქონე პირს, რომლის წინადადებაც, შესაძლოა, აღქმულიყო ქონების იძულებით აუქციონზე რეალიზაციისათვის ხელშემშლის ანდა აღსრულების გაჭიანურების მცდელობად; ხოლო რაც შეეხება თავად შეთავაზების წერილს, მისი შინაარსით ერთმნიშვნელოვნად ვლინდებოდა ერთი საკრედიტო დაწესებულების მზადყოფნა სრულად დაფარულიყო მეორე საკრედიტო დაწესებულების მიმართ არსებული მოვალის დავალიანება. ამრიგად, შეთავაზება იყო რეალური და კონკრეტული მიზნის მქონე, კერძოდ, მიზნად ისახავდა ბანკის წინაშე მოვალის ფულადი ვალდებულების შესრულებას და იპოთეკით დატვირთული ქონების რეალიზაციის თავიდან აცილებას.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ ზოგადად, ყველა მართლწესრიგი სამართლის სუბიექტთა ქცევის წესს კეთილსინდისიერების პრინციპზე აფუძნებს და ამ პრინციპს ნორმატიულ კონცეფციად განიხილავს. იგი თანამედროვე სამართლის, ფილოსოფიისა და ბიზნესის ერთ-ერთი ფუძემდებლური პრინციპია.

კეთილსინდისიერება გულისხმობს სამოქალაქო ბრუნვის მონაწილეთა მოქმედებას პასუხისმგებლობით, და ერთმანეთის უფლებებისადმი პატივისცემით მოპყრობას. კეთილსინდისიერება როგორც ნორმატიული, ისე სუბიექტური ნების განმარტების

ინსტრუმენტი. მის საფუძველზე აღმოიფხვრება როგორც კანონის, ისე ხელშეკრულების ხარვეზი. კეთილსინდისიერების პრინციპის შინაარსი, უპირველეს ყოვლისა, იმით გამოიხატება, რომ მხარეს, გარდა ვალდებულების ჯეროვანი შესრულებისა, ევალება ვალდებულების კეთილსინდისიერად შესრულებაც, ანუ კონტრაქტის პატივსადები ინტერესების გათვალისწინება და დაცვა. ამ მოთხოვნის დარღვევა კი არა მხოლოდ სახელშეკრულებო ვალდებულების შესრულების პროცესში, არამედ სახელშეკრულებო მოლაპარაკებათა და ძირითადი ვალდებულებების შესრულების შემდგომ ეტაპზეც შესაძლებელია პასუხისმგებლობის დაკისრების საფუძველი გახდეს.

საკასაციო პალატის განმარტებით, კეთილსინდისიერების ზემოაღნიშნული ფუნქციებიდან გამომდინარეობს, რომ ნებისმიერ ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობაში, კრედიტორს არ შეუძლია უარი თქვას მოვალის მიერ ვალდებულების შესრულების მცირე ხელშეწყობაზე, როდესაც მოვალეს კრედიტორის მხრიდან ესაჭიროება ასეთი ხელშეწყობა მასზე ნაკისრი ვალდებულების ჯეროვნად შესრულებისათვის.

საკასაციო პალატის განმარტებით, სადავო შემთხვევაში კრედიტორის ქმედება იმით იყო მოტივირებული, რომ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების აუქციონზე რეალიზაცია განაპირობა მსესხებლის მიერ საკრედიტო ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების დარღვევამ და სესხის გადაუხდელობამ, რაც, კრედიტორის განმარტებით, გამორიცხავდა ზიანის ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოების არსებობას. საკასაციო პალატამ ზემოაღნიშნული განმარტება არ გაიზიარა და აღნიშნა, რომ ის ვითარება, რომ მესამე პირმა კრედიტორს შესთავაზა დავალიანების სრულად დაფარვა, რაც თავის მხრივ, გამორიცხავდა უძრავი ქონების რეალიზაციის გზით კრედიტორის დაკმაყოფილების უკიდურესი ზომის გამოყენებას, თეორიულადაც კი, გამორიცხავს კრედიტორის პოზიციის მართებულობას.

საკასაციო პალატის მოსაზრებით, კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე, ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილე მხარეთა თანამშრომლობა, მეორე მხარის ინტერესების გათვალისწინება, მეორე მხარის უფლებებისა და ქონებისადმი განსაკუთრებული გულისხმიერების გამოჩენა (სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად) საჭიროა ამ ურთიერთობის ნორმალურად განვითარებისათვის.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ ისეთ პირობებში, როდესაც კრედიტორი ქონების აუქციონზე რეალიზაციის განმაპირობებელ გარემოებად მსესხებლის მიერ საკრედიტო ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების დარღვევასა და შესაბამისად, სესხის გადაუხდელობას მიიჩნევს, ხოლო თავის მხრივ, მოვალე კრედიტორის ამ გადაწყვეტილებით მიღებულ ზიანზე აპელირებს, სასამართლოს შეფასების საგანია იყო თუ არა კონკრეტულ სიტუაციაში კრედიტორის ქმედება ნაკარნახევი ობიექტური აუცილებლობით და თუ არ იყო, მიადგა თუ არა ზიანი მოვალეს კრედიტორის ამგვარი ქმედებით.

საკასაციო პალატის განმარტებით, სადავო არ არის, რომ საკრედიტო ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება დაირღვა, ხოლო ბანკის მოლოდინი ხელშეკრულების გაფორმების მიმართ

მდგომარეობდა მის ჯეროვან შესრულებაში, თუმცა საქმის გარემოებათა ერთობლიობაში შეფასებით ბანკის ქმედება ვერ იქნება მიჩნეული კეთილსინდისიერ ქმედებად, რამეთუ ბანკის ინტერესი, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, ფულადი ვალდებულების შესრულებაში მდგომარეობდა და, იმ პირობებში, როდესაც ფულადი ვალდებულების შესრულების შესახებ მას წერილობით მიეწოდა შეთავაზება, იმის მიუხედავად, იქნებოდა იგი წარმოდგენილი საბანკო გარანტიის თუ სამოქალაქო კოდექსით გათვალისწინებული სხვა ფორმით, ბანკს, როგორც საკრედიტო დაწესებულებას, კლიენტის ინტერესებიდან გამომდინარე, ევალუბოდა გულისხმიერი დამოკიდებულება გამოეჩინა და საბანკო დავალიანების დაფარვის რამოდენიმე ვარიანტიდან ამოერჩია ყველაზე ხელსაყრელი და, ამავდროულად, კლიენტის ინტერესებიდან გამომდინარე, ყველაზე ოპტიმალური ვარიანტი.

შეთავაზების წერილი, მართალია, პირდაპირ არ ავალდებულებდა ბანკს შეეწყვიტა მოვალის მიერ საკრედიტო ვალდებულების დარღვევის გამო დაწყებული, კანონითა და მხარეთა შეთანხმებით გათვალისწინებული სააღსრულებო პროცედურები, თუმცა მოცემულ შემთხვევაში საკრედიტო დაწესებულების მართლზომიერი ქცევის განმსაზღვრელი იყო სახელშეკრულებო ურთიერთობის მონაწილის კეთილსინდისიერებისა და მეორე მონაწილის უფლებებისა და ქონებისადმი განსაკუთრებული გულისხმიერების ვალდებულება და არა მარტოდენ იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების რეალიზაციის უფლება. მით უფრო, რომ იპოთეკის საგნების რეალიზაციით მოთხოვნის დაკმაყოფილების მიმართ კრედიტორის უპირატესი ინტერესი გამოკვეთილი არ იყო, რადგანაც მას შეეძლო რეალიზაციისათვის დამახასიათებელი მთელი რიგი პროცედურებისა და დამატებითი ხარჯების გვერდის ავლით, უფრო მოკლე დროში დაეკმაყოფილებინა საკუთარი მოთხოვნა მესამე პირისაგან ფულადი ვალდებულების შესრულებაზე შეთავაზების მიღებით.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, მოცემულ საქმეზე დადგენილი კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებები იძლევა ლოგიკური და თანმიმდევრული ვარაუდის საფუძველს, რომ ბანკის მხრიდან უძრავი ნივთების იძულებით აუქციონზე რეალიზაციის, როგორც კრედიტორის მოთხოვნის დაკმაყოფილების უკიდურესი ფორმის, გამოყენება შეფასდეს უფლების ბოროტად გამოყენებად, რაც წინააღმდეგობაში მოდის საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 115-ე მუხლთან.

საქმე №ას-1338-1376-2014

29 ივნისი, 2015 წელი

ქ. თბილისი

სამოქალაქო საქმეთა პალატა

შემადგენლობა:

ნინო ბაქაქური (თავმჯდომარე, მომხსენებელი)

მოსამართლეები:

ბესარიონ ალავიძე, პაატა ქათამაძე

საქმის განხილვის ფორმა – ზეპირი მოსმენის გარეშე

კასატორები – შ. და მ. ხ–ები (მოსარჩელები)

მოწინააღმდეგე მხარე – სს „ს. ბ–ი“ (მოპასუხე)

გასაჩივრებული განჩინება – თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 28 ოქტომბრის განჩინება

კასატორების მოთხოვნა – გასაჩივრებული განჩინების გაუქმება და ახალი გადაწყვეტილების მიღებით სარჩელის დაკმაყოფილება

დავის საგანი – ზიანის ანაზღაურება

აღწერილობითი ნაწილი

შ. და მ. ხ-ებმა სარჩელი აღძრეს თბილისის საქალაქო სასამართლოში მოპასუხე სს „ს. ბ-ის“ მიმართ და მოითხოვეს მოპასუხისათვის ზიანის – 1 182 330 ლარის ანაზღაურების დაკისრება.

სარჩელის ფაქტობრივ გარემოებად მითითებულია, რომ 2010 წლის 16 დეკემბერს სს „ს. ბ-სა“ და ინდივიდუალურ მეწარმე შ. ხ-ს შორის გაფორმდა ხელშეკრულება „გენერალური საკრედიტო ხაზის შესახებ“ №508935. ამ ხელშეკრულების ფარგლებში, 2010 წლის 16 დეკემბერს მხარეებს შორის დაიდო „საკრედიტო ხელშეკრულება“ N508935-811132, რომლის საფუძველზე კლიენტზე გაიცა კრედიტი - 375 000 აშშ დოლარი, 50 თვის ვადით. ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დაიტვირთა: ქ.თბილისში, ყ-ის ქუჩა №10-ში მდებარე N88 ბინა, ფართით 107.77მ² (ს/კ:), რომელზეც რეგისტრირებული იყო შ. ხ-ის საკუთრების უფლება, აგრეთვე, ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთი, ფართით 537მ² (ს/კ:.....), რომელზეც რეგისტრირებული იყო მ. ხ-ის საკუთრების უფლება.

2011 წლისათვის ინდ. მეწარმე შ. ხ-ის დავალიანებამ სს „ს. ბ-ის“ მიმართ შეადგინა 308 000 ლარი. აღნიშნული ვალდებულების რეფინანსირების მიზნით მოსარჩელემ დახმარება სთხოვა სს „ქ. ბ-ს“, რომელმაც თანხმობა გამოთქვა გადაეფარა 2010 წლის 16 დეკემბრის „გენერალური საკრედიტო ხაზის შესახებ“ №508935 ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ინდივიდუალური მეწარმის შ. ხ-ის დავალიანება.

2012 წლის 29 ივნისს სს „ს. ბ-ს“ წარედგინა სს „ბ. ქ-ს“ საგარანტიო წერილი, რომლის თანახმადაც სს „ბ. ქ-ს“ კისრულობდა ვალდებულებას უზრუნველყოფის საგნების (იპოთეკით დატვირთული ქონების) მეორადი იპოთეკით დატვირთვის შემდეგ ინდ. მეწარმე შ. ხ-ის დავალიანების დაფარვის შესახებ.

მიუხედავად ზემოაღნიშნული საგარანტიო წერილისა, სს „ს. ბ-ის“ მიერ არ იქნა მიწოდებული რეკვიზიტები, რომელზეც უნდა ჩარიცხულიყო სს „ბ. ქ-დან“ თანხა და, ამასთანავე, 2012 წლის 26 სექტემბერს სს „ს. ბ-ის“ განცხადებით დაიწყო სააღსრულებო წარმოება და იპოთეკით დატვირთული ქონება იძულებითი აუქციონის მეშვეობით შეძენილ იქნა სს „ს. ბ-ის“ მიერ, კერძოდ, მ. ხ-ის კუთვნილი უძრავი ნივთი შესყიდულ იქნა 486 600 ლარად (საიდანაც, 74 227 ლარი იყო დამატებითი ღირებულების გადასახადი) მაშინ, როდესაც, სსიპ აღსრულების ეროვნული ბიუროს შეფასების სამსახურის მიერ მითითებული ქონება შეფასდა 983 000 აშშ დოლარად. ანალოგიურად გასხვისდა ბანკზე შ. ხ-ის საკუთრებაში არსებული ქონებაც, რომელიც შეფასებული იყო 174 000 ლარად და შეძენილ იქნა 127 020 ლარად.

მოსარჩელების მოსაზრებით, სს „ს. ბ-მა“ სს „ბ. ქ-სგან“ არ მიიღო ვალდებულების შესრულება და ბოროტად გამოიყენა მის სასარგებლოდ იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების რეალიზაციის უფლება, რითაც შ. ხ-სა და მ. ხ-ს მიადგათ ზიანი. მოსარჩელებმა ზიანის ოდენობად მიიჩნიეს სხვაობა აუქციონზე გაყიდული ქონების ღირებულებასა და მის საბაზრო

ღირებულებას შორის, კერძოდ, მ. ხ-ის საკუთრებაში არსებული ქონების საბაზრო ღირებულება შეადგენდა 983 000 აშშ დოლარს (1 621 950 ლარს), ხოლო აუქციონზე ბანკის მიერ იგი შეძენილ იქნა 486 600 ლარად. სხვაობა საბაზრო ღირებულებასა და აუქციონზე შეძენის ღირებულებას შორის შეადგენს 1 135 350 ლარს. ხოლო შ. ხ-ის საკუთრებაში არსებული ქონების საბაზრო ღირებულება იძულების წესით რეალიზაციამდე შეადგენდა 174 000 ლარს, ხოლო ბანკის მიერ აუქციონზე შეძენილ იქნა 127 020 ლარად. ამიტომ სხვაობა საბაზრო ღირებულებასა და აუქციონზე შეძენის ღირებულებას შორის შეადგენს 46 980 ლარს, რაც საერთო ჯამში შეადგენს 1 135 350 ლარს + 46 980 ლარი = 1 182 330 ლარს.

მოსარჩელეთა მითითებით სს „ბ. ქ-საგან“ ვალდებულების შესრულების მიღებისა და აუქციონზე ქონების გაყიდვისაგან თავის შეკავების შემთხვევაში, ზიანი არ დადგებოდა.

მოპასუხემ სარჩელი არ ცნო და წარდგენილ შესაგებელში განმარტა, რომ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების აუქციონზე რეალიზაცია განაპირობა მსესხებლის მიერ საკრედიტო ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების დარღვევამ და სესხის გადაუხდელობამ, რაც გამორიცხავს სამოქალაქო კოდექსის 412-ე მუხლით გათვალისწინებულ ზიანის ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოებების არსებობას.

ამასთან, მოპასუხის მითითებით, ის გარემოება, რომ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების აუქციონზე რეალიზაცია მიზნად ისახავდა მხოლოდ ბ-ის კანონიერი ინტერესების დაცვას, დასტურდება 2013 წლის 12 თებერვლის ნასყიდობის ხელშეკრულებით ინდივიდუალურ მეწარმე შ ხ-სათვის აუქციონის ფასად - 486 600 ლარად უძრავი ქონების უკან დაბრუნებით.

თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2013 წლის 17 ოქტომბრის გადაწყვეტილებით შ. და მ. ხ-ების სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. გადაწყვეტილებაზე სააპელაციო საჩივარი წარადგინეს შ. და მ. ხ-ებმა და მოითხოვეს თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2013 წლის 17 ოქტომბრის გადაწყვეტილების გაუქმება და სარჩელის დაკმაყოფილება.

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 28 ოქტომბრის განჩინებით შ. და მ. ხ-ების სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა. უცვლელად დარჩა მოცემულ საქმეზე თბილისის საქალაქო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა კოლეგიის 2013 წლის 17 ოქტომბრის გადაწყვეტილება.

სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

2010 წლის 16 დეკემბერს ერთის მხრივ, სს „ს. ბ-სა“ და, მეორეს მხრივ, ინდივიდუალურ მეწარმე შ. ხ-ს შორის გაფორმდა ხელშეკრულება „გენერალური საკრედიტო ხაზის შესახებ“ №508935. ხელშეკრულების მოქმედების ვადად განისაზღვრა 240 თვე, ხოლო თანხის მოცულობა და ვალუტა შეადგენდა 1,000,000 აშშ დოლარს ან მის ექვივალენტს სხვა ვალუტაში. სარგებლის

ოდენობა განისაზღვრა 10%-დან 22%-მდე კრედიტებისათვის და 3%-დან 12%-მდე დოკუმენტური ოპერაციებისათვის.

გენერალური ხელშეკრულების ფარგლებში 2010 წლის 16 დეკემბერს მხარეებს შორის დაიდო „საკრედიტო ხელშეკრულება“ N508935-811132, რომლის საფუძველზე კლიენტზე გაიცა კრედიტი - 375,000 აშშ დოლარის ექვივალენტი ლარში, 50 თვის ვადით, წლიური 19% სარგებლის დარიცხვით და კრედიტის დაფარვის დროდ განისაზღვრა 2015 წლის 16 თებერვალი.

იმავე დღეს კლიენტის მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დაიტვირთა: ქ.თბილისში, ყ-ს ქუჩა №10-ში მდებარე N88 ბინა, ფართით 107.77მ² (ს/კ:), რომელზეც რეგისტრირებული იყო შ. ხ-ის საკუთრების უფლება, და ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთი ფართით 537მ² (ს/კ:.....), რომელზეც რეგისტრირებული იყო მ. ხ-ის საკუთრების უფლება.

მხარეთა შორის სადავო არ არის, რომ კლიენტის მხრიდან ბ-ის წინაშე ნაკისრი საკრედიტო ვალდებულება დაირღვა.

2012 წლის 18 მაისს კრედიტორის, სს „ს. ბ-ის“ მოთხოვნის საფუძველზე, ინდ. მეწარმე შ. ხ-ის მიმართ ნოტარიუს ი.შ-ის მიერ გაიცა ორი სააღსრულებო ფურცელი # 120515516 და #120512022, რომლებითაც აღსასრულებელი ვალდებულების მოცულობა განისაზღვრა 308,723.01 აშშ დოლარით და დადგინდა იპოთეკის საგნების: ქ.თბილისში, ყ-ს ქუჩაზე მდებარე №10 ბინის, ფართით 107.77მ² (ს/კ:) და ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთის, ფართით 537მ² (ს/კ:.....) რეალიზაცია.

ნოტარიუს ი.შ-ის მიერ გაცემული N120515516 და N120512022 სააღსრულებო ფურცლების აღსრულების მიზნით იმერეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის სააღსრულებო ბიურომ დაიწყო სააღსრულებო წარმოება (სააღსრულებო საქმე NA12031917-004/001) და 2012 წლის 25 მაისს მ. და შ. ხ-ებს გაუგზავნა წინადადება გადაწყვეტილების შესრულების შესახებ, რომლითაც მათ მიეცათ 7 დღის ვადა გადაწყვეტილების ნებაყოფლობითი აღსრულებისათვის.

აღსრულების ეროვნული ბიუროს შეფასების სამსახურის 2012 წლის 6 სექტემბრის დასკვნით ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთის, ფართით 537მ² (ს/კ:.....) საბაზრო ღირებულება განისაზღვრა 983 000 აშშ დოლარით, რამაც შეფასების თარიღისათვის შეადგინა 1 622 000 ლარი (იხ. ტ. 1, ს.ფ. 61), ხოლო ქ.თბილისში, ყ-ს ქუჩა №10-ში მდებარე N88 ბინის, ფართით 107.77მ² (ს/კ:) საბაზრო ღირებულება განისაზღვრა 105 000 აშშ დოლარით, რამაც შეფასების თარიღისათვის შეადგინა 174 000 ლარი (იხ. ტ.1, ს.ფ. 76).

იმერეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის სააღსრულებო ბიუროს 2012 წლის 9 ოქტომბრის NA12031917-010/001 განკარგულებით აუქციონში გამარჯვებულმა სს „ს. ბ-მა“ ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთი (ს/კ:.....) შეიძინა 486 600 ლარად, ხოლო 2013 წლის 9 თებერვლის NA12031917-020/001 განკარგულებით აუქციონში გამარჯვებულმა სს „ს. ბ-მა“ ქ.თბილისში, ყ-ს ქუჩა №10-ში მდებარე N88 ბინა (ს/კ:) შეიძინა 127 020 ლარად.

2013 წლის 12 თებერვლის ხელშეკრულებით ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთი, ფართით 537მ² (ს/კ:.....) ინდივიდუალურმა მეწარმე შ. ხ-მ სს „ს. ბ-საგან“ გამოისყიდა 486 600 ლარად.

სს „ს. ბ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო, ბრალეული ქმედებით მოსარჩელებისათვის ზიანის მიყენების ფაქტი, საქმის განმხილველმა სასამართლომ დადასტურებულად არ მიიჩნია.

სააკველაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელეთა განმარტებით, სს „ს. ბ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული ქმედება გამოიხატა იმაში, რომ სს „ს. ბ-მა“ რეაგირება არ მოახდინა სს „ბ. ქ-ს“ ქუთაისის ფილიალის 2012 წლის 29 ივნისის წერილზე, რომლითაც ბ-ი კისრულობდა ვალდებულებას, სრულად დაეფარა, 2010 წლის 16 დეკემბრის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, ინდ. მეწარმე შ. ხ-ის დავალიანება, რასაც შედეგად მოჰყვა იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთების აუქციონზე რეალიზაცია და მოსარჩელებმა განიცადეს მნიშვნელოვანი მატერიალური ზიანი. მოსარჩელები სასარჩელო მოთხოვნას ამყარებენ სწორედ 2012 წლის 29 ივნისის წერილზე, რომელსაც აფასებდნენ როგორც საგარანტიო წერილს.

სააკველაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ 2012 წლის 29 ივნისის წერილით სს „ბ. ქ-ს“ ქუთაისის ფილიალის დირექტორმა სს „ს. ბ-ის“ კორპორაციული სესხების რეაბილიტაციის სამსახურის უფროსს აცნობა, რომ ი/ს „შ. ხ-ს“, ი/ს „მ. ხ-ს“, ი/ს „კ. ხ-ს“, ი/ს „ბ. ხ-ს“, ი/ს „ბ. შ-ს“ სს „ბ. ქ-ს“ ქუთაისის ფილიალში დაუმტკიცდათ სესხი, რომლითაც გათვალისწინებულია სს „ს. ბ-სა“ და ი/ს „შ. ხ-ს“ შორის 2010 წლის 16 დეკემბრის გენერალური საკრედიტო ხელშეკრულების ფარგლებში გაცემული კრედიტების დაფარვა. წერილის თანახმად, სესხის გაცემის ერთ-ერთ წინაპირობას წარმოადგენდა უძრავი ქონების მეორადი იპოთეკით დატვირთვა სს „ბ. ქ-ს“ ქუთაისის ფილიალის სასარგებლოდ. სს „ბ. ქ-ს“ დირექტორმა მოითხოვა სს „ს. ბ-ს“ ეცნობებინა მისთვის ი/ს „შ. ხ-ის“ ჯამური საკრედიტო დავალიანება. ამდენად, განმცხადებელი გამოთქვამდა მზადყოფნას საკრედიტო დავალიანების დაზუსტებისა და უძრავი ნივთების მეორადი იპოთეკებით დატვირთვის შემდეგ გაეცა კრედიტი სს „ს. ბ-ის“ წინაშე არსებული საკრედიტო დავალიანების დაფარვის მიზნით

სააკველაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სს „ბ. ქ-ს“ ქუთაისის ფილიალის 2012 წლის 29 ივნისის წერილი არ წარმოადგენდა საბანკო გარანტიას. სამოქალაქო კოდექსის 879-ე მუხლის თანახმად, საბანკო გარანტია არის ხელშეკრულება, რომელიც ფორმდება პრინციპალსა და გარანტს შორის. საბანკო გარანტიისათვის, ისევე როგორც ყველა ხელშეკრულების დადებულად მიჩნევისათვის, აუცილებელია მხარეთა შეთანხმება ხელშეკრულების არსებით პირობებზე (სამოქალაქო კოდექსის 327-ე მუხლი), რომლებიც შეიძლება განისაზღვროს მხარეთა შეთანხმებით ან კანონით. ჩვეულებრივ, მხარეები ჯერ თანხმდებიან, მაგალითად: გარანტიით უზრუნველყოფილ მოთხოვნაზე; გარანტიის მოქმედების ვადაზე; გარანტიის საზღაურზე; დოკუმენტების ჩამონათვალზე, რაც უნდა ბენეფიციარმა წარუდგინოს გარანტს საგარანტიო თანხის მოთხოვნის დროს, რის შემდეგაც გარანტი საგარანტიო წერილით აცნობებს ბენეფიციარს უკვე შეთანხმებული გარანტიის მოქმედების პირობებს.

სააპელაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ საქმეში წარმოდგენილი არ იყო რაიმე მტკიცებულება, რაც დაადასტურებდა სს „ბ. ქ-სა“ და ინდივიდუალურ მეწარმე შ. ხ-ს შორის საბანკო გარანტიის ხელშეკრულების გაფორმებას. შესაბამისად, არც 2012 წლის 29 ივნისის წერილი შეიცავდა ინფორმაციას საბანკო გარანტიის არსებით პირობებზე და ამდენად, მითითებული წერილი მხოლოდ ინფორმაციული ხასიათისა იყო. შესაბამისად, სს „ბ. ქ-ს“ ქუთაისის ფილიალის 2012 წლის 29 ივნისის წერილი არ ავალდებულებდა კრედიტორ სს „ს. ბ-ს“ შეეწყვიტა მოვალე შ. ხ-ის მიერ საკრედიტო ვალდებულებების დარღვევის გამო დაწყებული, კანონით და მხარეთა შეთანხმებით გათვალისწინებული პროცედურები.

ამასთან, სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ წერილის წარდგენა არ გულისხმობდა ვალდებულების შესრულებას, რადგან წერილი მხოლოდ ინფორმაციული ხასიათის იყო და ადასტურებდა მოსარჩელებისათვის სამომავლოდ სესხის გაცემის შესაძლებლობას კონკრეტული პირობის არსებობის შემთხვევაში. სააპელაციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ აღნიშნული წერილის შედგენის დროისათვის – 2012 წლის 29 ივნისს, უკვე გაცემული იყო სააღსრულებო ფურცლები 2010 წლის 16 დეკემბრის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულების იძულებით შესრულების თაობაზე და დაწყებული იყო შესაბამისი სააღსრულებო წარმოება.

გარდა ზემოაღნიშნულისა, ამ წერილის წარდგენიდან უძრავი ნივთების აუქციონზე გასხვისებამდე (26.09.2012წ. და 18.02.2013წ.) იყო დროის შუალედი, რომლის განმავლობაშიც მოვალე შ. ხ-ს, რომელსაც ჯერ კიდევ 2012 წლის 25 მაისს აღსრულების ეროვნული ბიუროს იმერეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის სააღსრულებო ბიუროს წერილით ეცნობა მისი დავალიანების ჯამური ოდენობა, შეეძლო ახალი კრედიტის აღება და სს „ს. ბ-ის“ წინაშე არსებული საკრედიტო დავალიანების დაფარვა.

ამდენად, სააპელაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ სს „ს. ბ-ს“ ჰქონდა უძრავი ნივთების იძულებით აუქციონზე რეალიზაციით მოთხოვნის დაკმაყოფილების უფლება. ეს ვერ შეფასდებოდა ვერც უფლების ბოროტად გამოყენებად. კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 115-ე მუხლის თანახმად, სამოქალაქო უფლება უნდა განხორციელდეს მართლზომიერად. დაუშვებელია უფლების გამოყენება მარტოდენ იმ მიზნით, რომ ზიანი მიადგეს სხვას.

სააპელაციო სასამართლოს განმარტებით, სს „ს. ბ-ის“ მხრიდან, რომელიც არის კომერციული ბანკი ანუ, საქართველოს ეროვნული ბანკის მიერ ლიცენზირებული იურიდიული პირი, რომელიც იღებს დეპოზიტებს და მათი გამოყენებით თავისი სახელით ახორციელებს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ საბანკო საქმიანობას („კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის პირველი მუხლის „ზ“ პუნქტი) ანუ, სპეციალურ ზედამხედველობას დაქვემდებარებული და თავისი კრედიტორების წინაშე ვალდებული სუბიექტი, თავისი მოთხოვნის კანონით დადგენილი წესით და ფარგლებში რეალიზება არ შეიძლება შეფასდეს მარტოდენ მსესხებლისათვის ზიანის მიყენების მიზნით განხორციელებულ ქმედებად. იმის მტკიცებულება, რომ სს „ს. ბ-ი“ ცდილობდა მარტოდენ

მსესხებლისათვის ზიანის მიყენებას, საქმეში წარმოდგენილი არ არის. უსაფუძვლოდ იქნა მიჩნეული აპელანტის მითითება კრედიტორის არაკეთილსინდისიერებაზე.

სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებით, სს „ბ. ქ-ს“ ქუთაისის ფილიალის 2012 წლის 29 ივნისის წერილი არ წარმოადგენდა არც სს „ბ. ქ-ზე“ ინდივიდუალური მეწარმე შ. ხ-ის ვალის გადაკისრებას. საქმეში არ მოიპოვებოდა ვალის გადაკისრების თაობაზე კრედიტორსა და ახალ მოვალეს შორის შეთანხმება, რაც სამოქალაქო კოდექსის 203-ე მუხლის საფუძველზე ვალდებულ პირად აქცევდა ახალ მოვალეს. რაც შეეხება ვალის გადაკისრების სამოქალაქო კოდექსის 204-ე მუხლით განმტკიცებულ მოდელს, ასეთი შეთანხმება თავდაპირველ მოვალესა (ინდივიდუალურ მეწარმე შ. ხ-ს) და ახალ მოვალეს (სს „ბ. ქ-ს“) შორის რომც შემდგარიყო, გადაკისრების ნამდვილობა დამოკიდებული იქნებოდა მოთხოვნის მფლობელის (სს „ს. ბ-ი“) თანხმობაზე, რაც მოცემულ შემთხვევაში არ არსებობდა.

სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა სამოქალაქო კოდექსის 317-ე, 408-ე და 412-ე მუხლებზე და მიიჩნია, რომ საქმის მასალებით დადასტურებული არ იყო სს „ს. ბ-ის“ მართლსაწინააღმდეგო ბრალეული ქმედებით მიყენებული ზიანის არსებობა. არ არსებობდა სს „ს. ბ-სათვის“ ზიანის ანაზღაურების დაკისრების საფუძველი.

აპელანტი სააპელაციო საჩივრის სამართლებრივი დასაბუთებისას უთითებდა, რომ სამოქალაქო კოდექსი ითვალისწინებს კრედიტორის პასუხისმგებლობას ისეთი შემთხვევებისთვის, როდესაც ვალდებულების შესრულება არ ხდება კრედიტორის ბრალით, მაგალითად, 390-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, თუ ვალდებულების შესასრულებლად საჭიროა კრედიტორის ესა თუ ის მოქმედება, ვადის გადაცილებად ჩაითვლება, თუ იგი ამ მოქმედებას არ ასრულებს. პალატამ მიიჩნია, რომ მოცემულ შემთხვევაში, არ არსებობდა მითითებული ნორმით გათვალისწინებული წანამდგვრები. კრედიტორის მართლზომიერი უფლების, სანივთო უზრუნველყოფის ღონისძიებით დაეკმაყოფილებინა მოთხოვნა, რეალიზება არ შეიძლებოდა მიჩნეული ყოფილიყო კრედიტორის პასუხისმგებლობის საფუძველად.

თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 28 ოქტომბრის განჩინება შ. და მ. ხ-ებმა გაასაჩივრეს საკასაციო წესით, მოითხოვეს მისი გაუქმება და მოცემულ საქმეზე ახალი გადაწყვეტილების მიღება.

კასატორების მითითებით, საქმის განმხილველმა სასამართლომ ამომწურავად არ იმსჯელა ყველა იმ სამართლებრივ ნორმაზე, რომელიც კონკრეტულ შემთხვევაში, უნდა გამოყენებულიყო. სასამართლოს საერთოდ არ უმსჯელია სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის მეორე ნაწილის დებულებაზე. აღნიშნული დებულების თანახმად, თავისი შინაარსისა და ხასიათის გათვალისწინებით, ვალდებულება შეიძლება ყოველ მხარეს აკისრებდეს მეორე მხარის უფლებებისა და ქონებისადმი განსაკუთრებულ გულისხმიერებას. ამგვარად, სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის მეორე ნაწილის შესაბამისად, კანონის ძალით წარმოიშობა ვალდებულებითი ურთიერთობა, რომლის დარღვევაც სამოქალაქო კოდექსის 394-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, წარმოშობს ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას.

კასატორების მითითებით, შეუძლებელია გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება, რადგან სასამართლომ არ შეაფასა კონკრეტულ შემთხვევაში არსებული შესაბამისი კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობა. სასამართლომ დაადგინა, რომ მოპასუხეს რაიმე ვალდებულება არ დაურღვევია. მოპასუხის მხრიდან ვალდებულების დარღვევის არარსებობაზე მითითება იმ პირობებში, როდესაც საქმის განმხილველ სასამართლოს არ უმსჯელია სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის მეორე ნაწილის შესაბამისად წარმოშობილი კანონისმიერი სამართლებრივი ურთიერთობის არარსებობაზე, დაუსაბუთებელია.

კასატორებმა აღნიშნეს, რომ იპოთეკარს, იპოთეკის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, აქვს განსაკუთრებული წვდომა მოვალისა და მესაკუთრის უძრავი ქონების მიმართ. ამდენად, იპოთეკარი განსაკუთრებით უნდა შეეცადოს, რომ არ დააზიანოს მოვალისა და მესაკუთრის ქონებრივი მდგომარეობა, თუ ამით საფრთხე არ ექმნება მის უზრუნველყოფილ მოთხოვნას. სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის მეორე ნაწილის შინაარსიდან გამომდინარეობს, რომ სახელშეკრულებო ვალდებულებითი ურთიერთობა ასევე შეიძლება ავალდებულებდეს ხელშეკრულების მეორე მხარეს, დაიცვას პირველი მხარის ქონებრივი მდგომარეობის მთლიანობის ინტერესი. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში აღნიშნული დებულების არსებობა, რომელიც წარმოადგენს გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის 241-ე პარაგრაფის მე-2 აბზაცის ანალოგს, ცხადყოფს, რომ სახელშეკრულებო ვალდებულებითი ურთიერთობა არა მხოლოდ სახელშეკრულებო შესრულების ვალდებულებით შემოიფარგლება, არამედ შესრულების გარდა, სხვა ვალდებულებებსაც შეიძლება შეიცავდეს, რომელიც მხარეთა შორის შეიძლება არც ყოფილიყო კატეგორიულად შეთანხმებული. სამოქალაქო კოდექსის აღნიშნული დანაწესი წარმოადგენს კეთილსინდისიერების პრინციპის (სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მესამე ნაწილი) გამოვლინებას. განსაკუთრებული გულისხმიერების ვალდებულების მოცულობა და შინაარსი დამოკიდებულია კონკრეტულ ვალდებულებით ურთიერთობაზე, სამოქალაქო ბრუნვის ჩვეულებებსა და სამოქალაქო ბრუნვის მოთხოვნებზე. გასაჩივრებულ განჩინებაში საუბარი არ არის ზემოაღნიშნულ სამართლებრივ ასპექტებზე. ამდენად, სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია.

კასატორების მითითებით, სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელეს თავისი ვალდებულება არ შეუსრულებია იმით, რომ სს „ს. ბ-ს“ წარუდგინა შესაბამისი წერილი სს „ბ. ქ-საგან“. აღნიშნული გარემოება მოსარჩელეს სადავოდ არ გაუხდია, რადგანაც შესრულება შეიძლება ყოფილიყო მხოლოდ შესაბამისი სასესხო დავალიანების სრულად დაფარვა (რაც უდავოდ არ მომხდარა) და არა უზრუნველყოფის დამატებითი საშუალების წარმოდგენა.

კასატორებმა მიიჩნიეს, რომ აღნიშნული წერილის საფუძველზე სს „ს. ბ-ს“ ჰქონდა შესაძლებლობა, მოეთხოვა ვალდებულების შესრულება სს „ბ. ქ-საგან“, რადგანაც აღნიშნულ წერილში სს „ბ. ქ-ს“ ცალსახად კისრულობდა ვალდებულებას, სრულად დაეფარა მოსარჩელის დავალიანება „ს. ბ-ის“ მიმართ. ამისათვის ამ უკანასკნელს უნდა მიეწოდებინა სს „ბ. ქ-სათვის“ მოსარჩელის შესაბამისი საბანკო რეკვიზიტები და (თუნდაც კონკლუდენტურად) წერილობით მოეთხოვა თანხის გადარიცხვა. სს „ს. ბ-ის“ მხრიდან მოსარჩელის შესახებ ინფორმაციის

მიწოდება და „ბ. ქ-საგან“ დავალიანების დაფარვის წერილობითი მოთხოვნა მოპასუხისათვის არ შეიძლება ყოფილიყო დაკავშირებული რაიმე განსაკუთრებულ ხარჯთან ან დისკომფორტთან, მით უფრო, რაიმე რისკთან. შესაბამისი მოთხოვნის საფუძველზე კი, წარმოიშობოდა იმისი შესაძლებლობა, რომ სრულად დაკმაყოფილებულიყო სს „ს. ბ-ის“ მიმართ არსებული დავალიანება, აღარ წარმოშობილიყო ზედმეტი ხარჯები აღსრულებასთან დაკავშირებით და ამავე დროს, მოსარჩელეს შეუნარჩუნებოდა საკუთრებაც. აღნიშნული შესაძლებლობა კონკრეტულ მომენტში სს „ს. ბ-საგან“ აღქმული უნდა ყოფილიყო, როგორც სრულად რეალური და განხორციელებადი, რადგან ვალდებულებას კისრულობდა ასევე იმ დროისათვის რენომირებული ბანკი და არა უცნობი, რეპუტაციის არმქონე იურიდიული თუ ფიზიკური პირი. ასევე, აღსანიშნავია, რომ შესაბამისი დროისათვის არ არსებობდა რაიმე საფუძველი, რომელიც მიუთითებდა სს „ბ. ქ-ს“ გადახდისუუნარობაზე, მოსალოდნელ გადახდისუუნარობაზე ან არაკეთილსინდისიერებაზე.

ამგვარად, კასატორების მოსაზრებით, სრულად გაუგებარია სს „ს. ბ-ის“ მოქმედება (კერძოდ, სს „ბ. ქ-ს“ წერილის სრული უგულებელყოფა). რთულია მოპასუხის ქმედებაში რაიმე რაციონალური მოტივის მოძებნა, მით უმეტეს, რომ შესაბამისი ვალდებულების უზრუნველყოფის მიზნით მსგავსი ან ანალოგიური წერილების წარდგენა საქართველოში არსებულ ბანკთაშორის ურთიერთობებში მიღებული პრაქტიკაა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, არსებობს საფუძვლიანი ეჭვი, რომ სს „ს. ბ-მა“ წინასწარი განზრახვით რეაგირება არ მოახდინა სს „ბ. ქ-ს“ წერილზე ამ უკანასკნელი ბანკის მიმართ იმ დროისათვის ანუ, პარლამენტის 2012 წლის არჩევნებამდე პერიოდში არსებული პოლიტიკური დევნის მიზეზით, რითაც საკუთარი სახელშეკრულებო პარტნიორი (მოსარჩელე) რაიმე საპატიო მიზეზის ან გამამართლებელი საფუძვლის გარეშე, ჩააყენა ურთულეს მდგომარეობაში.

კასატორებმა აღნიშნეს, რომ მართალია, ვალდებულების შესრულება მოვალის რისკის სფეროში შედის და იგი არ არის უფლებამოსილი მოითხოვოს კრედიტორისაგან თავისი ვალდებულების შესრულებისათვის ხელშეწყობა, თუმცა კრედიტორისათვის ამგვარი დახმარება არანაირ რისკებთან (ზედმეტ ხარჯებთან, სხვა რაიმე ნაკლის წარმოშობასთან) არ იყო დაკავშირებული და მისთვის შესაბამისი ქმედება შესაძლებელი იყო. ასეთ ვითარებაში, კრედიტორი, კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე, ვალდებული იყო, გაეწია ამგვარი დახმარება (ანუ, გაეადვილებინა, შესაძლებელი გაეხადა მოვალისათვის შესრულება). წინააღმდეგ შემთხვევაში, აზრი ეკარგება სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის მეორე ნაწილის დებულებას, რომ ხელშეკრულების მხარეები კანონის ძალით ვალდებულნი არიან, მოიქცნენ ისე, რომ საკუთარი კანონისმიერი ინტერესების შეუღალხავად, თავის მხრივ, არ შელახონ მეორე მხარის ქონებრივი ინტერესებიც. აღნიშნული ნორმა წარმოადგენს გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკის სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისი ნორმის ანალოგს. გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკაში მოიპოვება მის მიერ დადგენილი ვალდებულების დარღვევის გამო ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლების განხორციელების შემთხვევები. კონკრეტული სიტუაციისათვის საინტერესოა გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლოს 2004 წლის 03 თებერვლის გადაწყვეტილება (BGH Urteil vom 3.2.2004 –XI ZR 398/02 LG Berlin). აღნიშნული გადაწყვეტილების შინაარსი შეიძლება ჩამოვყალიბოთ შემდეგნაირად: მსესხებელს

გააჩნია გამსესხებლის წინააღმდეგ უზრუნველყოფის საშუალების შეცვლის მოთხოვნის უფლება თუ აღნიშნული ცვლილება არ წარმოშობს გამსესხებლის მოთხოვნის უფლების განხორციელებისათვის რაიმე საფრთხეს, გამსესხებლის რისკს ისევე ფარავს, როგორც პირველადი უზრუნველყოფა და მსესხებელი თანახმაა უზრუნველყოფათა გაცვლით გამოწვეული ყველა ხარჯი თავად დაფაროს. აღნიშნული გადაწყვეტილება ცხადყოფს, რომ კონკრეტულ პირს (კრედიტორს) კონკრეტულ სიტუაციაში შეიძლება დაეკისროს შესაბამისი ვალდებულება, დაეხმაროს მოვალეს, რათა კრედიტორის ინტერესების შეუღალხავად მოხდეს მოვალის ქონებრივი მთლიანობის ინტერესის გათვალისწინება. აღნიშნული საკითხი მით უფრო მნიშვნელოვანია, როდესაც ხელშეკრულების ერთ მხარეს აქვს მეორე მხარის ქონებაზე ისეთი წვდომის შესაძლებლობა, როგორც ეს იპოთეკარს აქვს დატვირთულ ქონებასთან დაკავშირებით. იპოთეკარის სამართლებრივად დაცულ ინტერესს წარმოადგენს საკუთარი უზრუნველყოფილი მოთხოვნის დაკმაყოფილება. იპოთეკა ემსახურება მხოლოდ ამ ინტერესს, ხოლო თუ არსებობს აღნიშნული ინტერესის დაკმაყოფილების სხვა თანაბრად ეფექტური საშუალება (რომელიც მოვალისათვის ნაკლებად მტკივნეულია, ხოლო კრედიტორისათვის ეკვივალენტურია), მაშინ უნდა მოხდეს მოვალის ინტერესის გათვალისწინება, რადგან კრედიტორის/იპოთეკარის ინტერესი საკმარისად არის გათვალისწინებული.

კასატორებმა ყურადღება გაამახვილეს იმ გარემოებაზე, რომ მოსარჩელემ პროცესზე დააზუსტა საკუთარი მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლები და აღნიშნა, რომ საქმეში არსებული სს „ბ. ქ-ს“ საგარანტიო წერილის წარდგენა, თავის მხრივ, მართალია, არ წარმოადგენდა სახელშეკრულებო ვალდებულების შესრულებას, თუმცა სს „ს. ბ-ს“ გააჩნდა შესაბამისი ვალდებულება, გულისხმიერად მოპყრობოდა მოვალის ქონებას. სასამართლოს უნდა ემსჯელა, იყო თუ არა მოსარჩელის პოზიციის და აღნიშნული პოზიციის დასაბუთება მართებული.

კასატორმა არ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრება, რომ საქმეში არ არსებობდა გარანტსა და პრინციპალს შორის დადებული ხელშეკრულების დამადასტურებელი შესაბამისი მტკიცებულება და განმარტა, რომ გარანტსა და პრინციპალს შორის ხელშეკრულება შეიძლება დაიდოს ზეპირადაც, ასე რომ აღნიშნული ხელშეკრულების დადების ერთადერთ სათანადო მტკიცებულებად შესაბამისი ხელშეკრულების ტექსტი ვერ მიიჩნევა. სს „ბ. ქ-ს“ წერილიდან გამომდინარეობს, რომ სს „ბ. ქ-ს“ მიერ გასაცემი კრედიტის დანიშნულებას წარმოადგენდა მოსარჩელის მიერ მოპასუხის მიმართ არსებული დავალიანების დაფარვა. ამგვარად, თვითონ წერილიდანაც ნათელია, რომ გარანტი არა საკუთარი ინიციატივით, არამედ პრინციპალთან შეთანხმების საფუძველზე კისრულობდა წერილობით ვალდებულებას ბანკის წინაშე. აღნიშნული შეთანხმება წარმოადგენდა საბანკო გარანტიის ხელშეკრულებას. შესაბამისად, მითითება, რომ გარანტსა და პრინციპალს შორის არსებული ხელშეკრულების არსებობა არ მტკიცდება, მოკლებულია საფუძველს, რადგან თავად სს „ბ. ქ-ს“ წერილი ადგენს მოსარჩელის, ანუ პრინციპალის და სს „ბ. ქ-ს“, ანუ გარანტის გამოვლენილი შესაბამისი ნების დადასტურებას. აღნიშნული ნების გამოვლენა კი, მათ შორის სწორად მოპასუხის მიმართ მოსარჩელის სასარგებლოდ შესაბამისი ქმედების განხორციელებასაც მოიცავდა.

კასატორების მოსაზრებით, საქმის განმხილველ სასამართლოს უნდა შეემოწმებინა, არსებობდა თუ არა სამოქალაქო კოდექსის 879-ე მუხლის პირველი ნაწილით დადგენილი წინაპირობები. სასამართლოს მითითებით, საბანკო გარანტიის არსებით პირობას წარმოადგენს მხარეთა შორის შეთანხმება გარანტიის მოქმედების ვადაზე. ამგვარი წინაპირობა არ გამომდინარეობს სამოქალაქო კოდექსის 879-ე და შემდგომი მუხლებიდან. საბანკო გარანტია წარმოადგენს უზრუნველყოფის საშუალებას, ხოლო უზრუნველყოფის საშუალებები, როგორც წესი, არ გაიცემა რაიმე კონკრეტული ვადით. სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ საბანკო გარანტიის არსებით წინაპირობას წარმოადგენს შეთანხმება პრინციპალსა და გარანტს შორის საზღაურის შესახებ. აღნიშნული შეთანხმება, მართალია, გათვალისწინებულია სამოქალაქო კოდექსის 880-ე მუხლის მეორე ნაწილით, თუმცა კონკრეტული დებულება არ შეიძლება იყოს მიჩნეული იმპერატიული ხასიათის ნორმად. მაგალითისათვის, აღნიშნულზე მეტყველებს პარალელი ნარდობის ხელშეკრულების მოწესრიგებასთან, კერძოდ, სამოქალაქო კოდექსის 630-ე მუხლის პირველ ნაწილთან, რომლის შინაარსის თანახმად, შეთანხმება საზღაურის შესახებ არ წარმოადგენს ნარდობის ხელშეკრულების არსებით პირობას. იგივე ითქმის დავალების ხელშეკრულების მოწესრიგებაზე, კერძოდ კი, სამოქალაქო კოდექსის 710-ე მუხლის პირველი ნაწილის დებულების შესახებ. გამომდინარე იქიდან, რომ პრინციპალისა და გარანტის ურთიერთობა ზემოხსენებული ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული სამართლებრივი ურთიერთობების მსგავსია, შეთანხმება საზღაურის შესახებ არ შეიძლება იყოს მიჩნეული საბანკო გარანტიის ხელშეკრულების არსებით პირობად.

სამაგიეროდ, კონკრეტულ შემთხვევაში, არსებობს კანონით გათვალისწინებული და ასევე სასამართლოს მიერ თავის გადაწყვეტილებაში არსებით პირობად მიჩნეული ყველა წინაპირობა – სს „ბ. ქ-უ“ წარმოადგენს სათანადო გარანტს, სს „ბ. ქ-უ“ კისრულობს წერილობით ვალდებულებას განსაზღვრული თანხის ფარგლებში დაფაროს მოსარჩელის, ანუ პრინციპალის დავალიანება მოპასუხის, ანუ ბენეფიციარის მიმართ, სს „ბ. ქ-ს“ წერილიდან ნათლად ჩანს, რომ ამ უკანასკნელსა და მოსარჩელეს შორის არსებობდა შესაბამისი შეთანხმება, რომელიც მოიცავდა კონკრეტული საგარანტიო თანხის გაცემას, ასევე ბენეფიციარს, ანუ მოპასუხეს წერილით მოეთხოვა მოსარჩელის შესახებ შესაბამისი ინფორმაციის წარმოდგენა.

ამგვარად, კასატორებმა მიიჩნიეს, რომ არსებობს საბანკო გარანტია სამოქალაქო კოდექსის 879-ე მუხლის შესაბამისად. სასამართლოს მითითება, რომ კონკრეტული წერილი წარმოადგენს მხოლოდ ინფორმაციული სახის დოკუმენტს არის მცდარი და დაუსაბუთებელი. ინფორმაციული ხასიათის არის დოკუმენტი, რომლის მთავარი ფუნქცია ან დატვირთვა, დოკუმენტის გაცემის განზრახვით, მდგომარეობს მხოლოდ დოკუმენტის მიმღების ინფორმირებაში. კონკრეტულ შემთხვევაში კი, სს „ბ. ქ-ს“ მიზანს არ წარმოადგენდა მოპასუხის მხოლოდ ინფორმირება, არამედ მან იკისრა შესაბამისი ვალდებულება, რათა მომხდარიყო მიზნობრივი სესხის გაცემა და სასესხო-სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობა მოსარჩელესთან.

კასატორების მოსაზრებით, საქმის განმხილველმა სასამართლომ არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა, კერძოდ, სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მესამე ნაწილი, 316-ე მუხლის მეორე ნაწილი და 394-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2015 წლის 9 თებერვლის განჩინებით შ. და მ. ხ-ების საკასაციო საჩივარი მიღებულ იქნა წარმოებაში სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 396-ე და 391-ე მუხლების შესაბამისად, დასაშვებობის შესამოწმებლად, ხოლო 2015 წლის 23 თებერვლის განჩინებით საკასაციო საჩივარი ცნობილ იქნა დასაშვებად.

2015 წლის 4 მარტს კასატორებმა წარმოადგინეს განცხადება სასარჩელო მოთხოვნის ოდენობის შემცირების შესახებ.

ს ა მ ო ტ ი ვ ა ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი

საკასაციო სასამართლომ შეისწავლა საქმის მასალები, გასაჩივრებული განჩინების სამართლებრივი დასაბუთება, საკასაციო საჩივრის საფუძვლები, განცხადება სასარჩელო მოთხოვნის ოდენობის შემცირების შესახებ და მიიჩნევს, რომ განცხადება სასარჩელო მოთხოვნის ოდენობის შემცირების შესახებ უნდა დარჩეს განუხილველი, ხოლო საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდეს, შემდეგ გარემოებათა გამო:

I. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 83-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, მოსარჩელეს უფლება აქვს, საქმის წინასწარი სასამართლო განხილვის მომზადების დამთავრებამდე შეცვალოს სარჩელის საფუძველი ან საგანი, შეავსოს სარჩელში მითითებული გარემოებები და მტკიცებულებები, გაადიდოს ან შეამციროს სასარჩელო მოთხოვნის ოდენობა, რის შესახებაც სასამართლომ უნდა აცნობოს მოპასუხეს. ამავე მუხლის მე-4 ნაწილის შესაბამისად, სარჩელის შეცვლად არ ჩაითვლება მოსარჩელის მიერ სარჩელში მითითებული გარემოებების დაზუსტება, დაკონკრეტება და დამატება, აგრეთვე, სასარჩელო მოთხოვნების ოდენობის შემცირება, ან ერთის ნაცვლად მეორე ნივთის მიკუთვნება მისთვის, ანდა ამ ნივთის ღირებულების ანაზღაურება.

ამრიგად, სასარჩელო მოთხოვნების ოდენობის შემცირება არ ითვლება სარჩელის შეცვლად და, შესაბამისად, დასაშვებია საქმის სასამართლო განხილვის ნებისმიერ ეტაპზე, მაშინ როცა, სარჩელის საფუძვლის შეცვლა დასაშვებია საქმის წინასწარი განხილვის დასრულებამდე, ხოლო დასრულების შემდეგ დაიშვება მხოლოდ მოპასუხის თანხმობით.

იმავდროულად, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 381-ე და 406-ე მუხლების შესაბამისად, დავის საგნის შეცვლა ან გადიდება, შეგებებული სარჩელის შეტანა და ხარჯების განსაზღვრა სააპელაციო ან საკასაციო სასამართლოში დაუშვებელია. იმავე კოდექსის 407-ე

მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, საკასაციო სასამართლო უფლებამოსილია იმსჯელოს მხარის მხოლოდ იმ ახსნა-განმარტებაზე, რომელიც ასახულია სასამართლოთა გადაწყვეტილებებში ან სხდომათა ოქმებში (გარდა კანონით დადგენილი გამონაკლისებისა).

საკასაციო პალატა ვერ გაიზიარებს კასატორის მითითებას, რომ დავის საკასაციო სასამართლოში განხილვის ეტაპზე მოპასუხისაგან 1 182 330 ლარის ნაცვლად 83 951.55 აშშ დოლარის მოთხოვნით მან მხოლოდ შეამცირა სასარჩელო მოთხოვნის ოდენობა ისე, რომ არ შეუცვლია სასარჩელო მოთხოვნის საფუძველი.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 178-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ ქვეპუნქტის შესაბამისად, სარჩელში უნდა აღნიშნოს კონკრეტული ფაქტები და გარემოებები, რომლებზედაც მოსარჩელე ამყარებს თავის მოთხოვნებს. უზენაესმა სასამართლომ 2009 წლის 6 ივლისის #ას-221-547-09 განჩინებით განმარტა, რომ „მითითებული დანაწესით გათვალისწინებული გარემოებები და ფაქტები ქმნიან სარჩელის საფუძველს და შეადგენენ მტკიცების საგანს. მხარე, შეჯიბრებითობის პრინციპიდან გამომდინარე, თვითონვე განსაზღვრავს თუ რომელ კონკრეტულ ფაქტს დაამყაროს თავისი სასარჩელო მოთხოვნა, ამასთან, უფლებამოსილია, თავის სასარჩელო მოთხოვნა დაამყაროს როგორც ერთ, ისე რამდენიმე იურიდიულ ფაქტს, რაც დამოკიდებულია თვით სასარჩელო მოთხოვნაზე. სასარჩელო მოთხოვნა მატერიალურ-სამართლებრივი ხასიათისაა და იგი უნდა დადასტურდეს იურიდიული ფაქტებით, რომლებსაც მატერიალური სამართლის ნორმა გარკვეულ შედეგებს უკავშირებს . . . სარჩელის საფუძველი იმ ფაქტების ერთობლიობაა, რომლებიც ასაბუთებენ, ფაქტობრივად ამართლებენ მოსარჩელის სასარჩელო მოთხოვნას, ამდენად, სარჩელის საფუძვლის შეცვლა იმ ფაქტობრივი გარემოებების შეცვლას ნიშნავს, რომლებსაც მოსარჩელე თავის სარჩელში თავდაპირველად უთითებდა და სარჩელის დაკმაყოფილებას ითხოვდა“.

საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ მოცემულ შემთხვევაში როგორც სარჩელით, ისე სააპელაციო საჩივრით, და პირველი ინსტანციისა და სააპელაციო სასამართლოებში საქმის განხილვისას, მოსარჩელე მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას ითხოვდა შემდეგ ფაქტობრივ გარემოებებზე დაყრდნობით:

იპოთეკით დატვირთული, სარეალიზაციოდ გადატნილი ორი უძრავი ნივთი სააღსრულებო ბიუროს მიერ შეფასებულ იქნა 983 000 აშშ დოლარად (983 000 აშშ დოლარი = 1 621 950 ლარი) და 174 000 ლარად, რაც ჯამში შეადგენს 1 795 950 ლარს. მოცემული უძრავი ნივთები ბანკის მიერ აუქციონზე შეძენილ იქნა შესაბამისად 486 600 ლარად და 127 020 ლარად, რაც ჯამში შეადგენს 613 620 ლარს. ქონების შეფასებისა და აუქციონზე რეალიზაციის ფასს შორის სხვაობა შეადგენს 1 182 330 ლარს, რაც, მოსარჩელეთა განმარტებით, წარმოადგენდა მიყენებული ზიანის ოდენობას.

საკასაციო სასამართლოში წარმოდგენილი განცხადებით კი ზიანის ოდენობა გამოანგარიშებულია სხვა ფაქტობრივ გარემოებებზე დაყრდნობით. კერძოდ, განცხადების შესაბამისად, კასატორის ფულადი დავალიანება შეადგენდა 314 000 აშშ დოლარს. შ. ხ-ის მიერ სს „ს. ბ-ის“ მიერ აუქციონზე შეძენილი ერთი უძრავი ნივთის უკან გამოსყიდვა განხორციელდა 486

000 ლარად (გამოსყიდვის პერიოდში არსებული კურსის მიხედვით 293 132.55 აშშ დოლარი). მეორე უძრავი ნივთის საბაზრო ღირებულება შეადგენდა 104 819 აშშ დოლარს. შესაბამისად, უძრავი ნივთების საბაზრო ღირებულებასა და ფულად დავალიანებას შორის არსებული განსხვავება შეადგენს მიყენებული ზიანის ოდენობას - 83 951.55 აშშ დოლარს.

ამრიგად, სარჩელის მიხედვით ზიანი წარმოადგენს:

(ა) სხვაობას უძრავი ნივთების საბაზრო ღირებულებასა და იძულებით აუქციონზე რეალიზაციის ფასს შორის,

ხოლო განცხადების მიხედვით ზიანი წარმოადგენს:

(ბ) სხვაობას უძრავი ნივთების საბაზრო ღირებულებასა და მოვალის ფულადი ვალდებულების ოდენობას შორის.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ კასატორმა საკასაციო სასამართლოში წარდგენილი განცხადებით (სასარჩელო მოთხოვნის ოდენობის შემცირების შესახებ) შეცვალა სარჩელის ერთი საფუძველი მეორით, რის შესაძლებლობასაც საკასაციო სასამართლოში საქმის განხილვის ეტაპზე სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 399-ე მუხლის შესაბამისად, საქმის განხილვა საკასაციო სასამართლოში წარმოებს იმ წესების დაცვით, რომლებიც დადგენილია სააპელაციო სასამართლოში საქმეთა განხილვისათვის, გარდა იმ გამონაკლისებისა, რომელთაც ეს თავი შეიცავს. ამავე კოდექსის 372-ე მუხლის თანახმად კი, საქმის განხილვა სააპელაციო სასამართლოში წარმოებს იმ წესების დაცვით, რაც დადგენილია პირველი ინსტანციით საქმეთა განხილვისათვის, ამ თავში მოცემული ცვლილებებითა და დამატებებით. აღნიშნული ნორმების საფუძველზე, საკასაციო სასამართლო, კანონმდებლობით დადგენილი შეზღუდვების გათვალისწინებით, იმ შემთხვევაში, თუ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XLVIII თავი არ შეიცავს ამა თუ იმ ურთიერთობის მარეგულირებელ სპეციალურ ნორმას, უფლებამოსილია, გამოიყენოს ურთიერთობის მარეგულირებელი ის ნორმა, რაც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილია ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოების მიერ საქმის განხილვა-გადაწყვეტისათვის.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, თუ სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის საფუძველი გამოვლინდება ამ სარჩელის წარმოებაში მიღების შემდეგ, მაშინ იმის მიხედვით, თუ როგორია ეს საფუძველი, სასამართლო შეწყვეტს საქმის წარმოებას ან სარჩელს განუხილველად დატოვებს (ამ კოდექსის 272-ე და 275-ე მუხლები). აღნიშნული ნორმის თანახმად, სასამართლო სარჩელს (განცხადებას) დატოვებს განუხილველად ან შეწყვეტს საქმის წარმოებას იმ შემთხვევაში, თუ საქმის განხილვისას გაირკვა, რომ არ არსებობს მისი წარმოებაში მიღების ესა თუ ის პირობა, ამასთან მითითებული ნორმით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგი - საქმის წარმოების შეწყვეტა ან განცხადების

განუხილველად დატოვება გამომდინარეობს განცხადების წარმოებაში მიღებაზე უარის თქმის საფუძველიდან.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატა მიიჩნევს, რომ კასატორების განცხადება სასარჩელო მოთხოვნის ოდენობის შემცირების შესახებ უნდა დარჩეს განუხილველი.

II. მოცემულ საქმეზე სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილია დავის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე შემდეგი ფაქტობრივი გარემოებები:

2010 წლის 16 დეკემბერს ერთი მხრივ, სს „ს. ბ-ს“, როგორც „ბ-სა“ და, მეორეს მხრივ, ინდივიდუალურ მეწარმე შ. ხ-ს, როგორც „კლიენტს“ შორის გაფორმდა ხელშეკრულება „გენერალური საკრედიტო ხაზის შესახებ“ №508935. ხელშეკრულების მოქმედების ვადად განისაზღვრა 240 თვე, ხოლო თანხის მოცულობა და ვალუტა შეადგენდა 1,000,000 აშშ დოლარს ან მის ექვივალენტს სხვა ვალუტაში. სარგებლის ოდენობა განისაზღვრა 10%-დან 22%-მდე კრედიტებისათვის და 3%-დან 12%-მდე დოკუმენტური ოპერაციებისათვის.

გენერალური ხელშეკრულების ფარგლებში 2010 წლის 16 დეკემბერს მხარეებს შორის დაიდო „საკრედიტო ხელშეკრულება“ N508935-811132, რომლის საფუძველზე კლიენტზე გაიცა კრედიტი - 375,000 აშშ დოლარის ექვივალენტი ლარში, 50 თვის ვადით, წლიური 19% სარგებლის დარიცხვით და კრედიტის დაფარვის დროდ განისაზღვრა 2015 წლის 16 თებერვალი.

იმავე დღეს კლიენტის მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დაიტვირთა: ქ.თბილისში, ყ-ის ქუჩა №10-ში მდებარე N88 ბინა, ფართით 107.77მ² (ს/კ:), რომელზეც რეგისტრირებული იყო შ. ხ-ის საკუთრების უფლება, და ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთი ფართით 537მ² (ს/კ:.....), რომელზეც რეგისტრირებული იყო მ. ხ-ის საკუთრების უფლება.

მხარეთა შორის სადავო არ არის, რომ კლიენტის მხრიდან ბ-ის წინაშე ნაკისრი საკრედიტო ვალდებულება დაირღვა.

2012 წლის 18 მაისს კრედიტორის, სს „ს. ბ-ის“ მოთხოვნის საფუძველზე, ინდ. მეწარმე შ. ხ-ის მიმართ ნოტარიუს ი.შ-ის მიერ გაიცა ორი სააღსრულებო ფურცელი # 120515516 და #120512022, რომლებითაც აღსასრულებელი ვალდებულების მოცულობა განისაზღვრა 308,723.01 აშშ დოლარით და დადგინდა იპოთეკის საგნების: ქ.თბილისში, ყ-ს ქუჩაზე მდებარე №10 ბინის, ფართით 107.77მ² (ს/კ:), და ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთის, ფართით 537მ² (ს/კ:.....) რეალიზაცია.

ნოტარიუს ი.შ-ის მიერ გაცემული N120515516 და N120512022 სააღსრულებო ფურცლების აღსრულების მიზნით იმერეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის სააღსრულებო ბიურომ დაიწყო სააღსრულებო წარმოება (სააღსრულებო საქმე NA12031917-004/001) და 2012 წლის 25

მაისს მ. და შ. ხ-ებს გაუგზავნა წინადადება გადაწყვეტილების შესრულების შესახებ, რომლითაც მათ მიეცათ 7 დღის ვადა გადაწყვეტილების ნებაყოფლობითი აღსრულებისათვის.

2012 წლის 29 ივლისს სს „ს. ბ-ს“ წერილობით მიმართა სს „ქ. ბ-მა“, რომლითაც აცნობა, რომ მოვალე ინდ. მეწარმე შ. ხ-ს სხვა პირებთან ერთად სს „ბ. ქ-ს“ ქუთაისის ფილიალში დაუმტკიცდა სესხი, რომლითაც გათვალისწინებულ იქნა 2010 წლის 16 დეკემბერს სს „ს. ბ-სა“ და ინდივიდუალურ მეწარმე შ. ხ-ს შორის გაფორმებული „გენერალური საკრედიტო ხაზის შესახებ“ N508935 ხელშეკრულების ფარგლებში, შემადგენელი საკრედიტო ხელშეკრულებების საფუძველზე გაცემული კრედიტების დაფარვა.

აღსრულების ეროვნული ბიუროს შეფასების სამსახურის 2012 წლის 6 სექტემბრის დასკვნით ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთის, ფართით 537მ² (ს/კ:.....) საბაზრო ღირებულება განისაზღვრა 983 000 აშშ დოლარით, რამაც შეფასების თარიღისათვის შეადგინა 1 622 000 ლარი (იხ. ტ 1, ს.ფ. 61), ხოლო ქ.თბილისში, ყ-ს ქუჩა №10-ში მდებარე N88 ბინის, ფართით 107.77მ² (ს/კ:) საბაზრო ღირებულება განისაზღვრა 105 000 აშშ დოლარით, რამაც შეფასების თარიღისათვის შეადგინა 174 000 ლარი (იხ. ტ.1, ს.ფ. 76).

იმერეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის სააღსრულებო ბიუროს 2012 წლის 9 ოქტომბრის NA12031917-010/001 განკარგულებით აუქციონში გამარჯვებულმა სს „ს. ბ-მა“ ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთი (ს/კ: შეიძინა 486 600 ლარად, ხოლო 2013 წლის 9 თებერვლის NA12031917-020/001 განკარგულებით აუქციონში გამარჯვებულმა სს „ს. ბ-მა“ ქ.თბილისში, ყ-ს ქუჩა №10-ში მდებარე N88 ბინა (ს/კ:) შეიძინა 127 020 ლარად.

2013 წლის 12 თებერვლის ხელშეკრულებით ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთი, ფართით 537მ² (ს/კ:.....) ინდივიდუალურმა მეწარმე შ. ხ-მ სს „ს. ბ-საგან“ გამოისყიდა 486 600 ლარად.

წარმოდგენილი საკასაციო საჩივარი რაიმე პრეტენზიას დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებთან დაკავშირებით არ შეიცავს. შესაბამისად, აღნიშნულ ნაწილში, გასაჩივრებული განჩინებით დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 407-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მოთხოვნათა შესაბამისად, საკასაციო პალატისათვის სავალდებულო ძალა გააჩნია.

კასატორების ძირითადი პრეტენზია იმ ზიანის ანაზღაურებაში მდგომარეობს, რომელიც კასატორების მოსაზრებით, გამოიწვია აუქციონზე გაყიდული უძრავი ქონების რეალიზაციის ფასსა და ამავე უძრავი ქონების საბაზრო ღირებულებას შორის მნიშვნელოვანმა სხვაობამ, სახელდობრ, კასატორების მოსაზრებით, კრედიტორმა რეაგირება არ მოახდინა მესამე პირისგან ვალდებულების შესრულების შეთავაზებაზე და ბოროტად გამოიყენა მის წინაშე ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დატვირთული ქონების რეალიზაციის უფლება, რამაც მოსარჩელეებს მიაყენა მნიშვნელოვანი ქონებრივი დანაკლისი.

საკასაციო საჩივრის პრეტენზიის (კასაციის მიზეზების) საფუძვლიანობის შემოწმების მიზნით, პირველ რიგში, უნდა გაირკვეს ბანკსა და კლიენტს შორის არსებული ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე, რა სამართლებრივი საშუალებები გააჩნდა ბანკს მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად და, მოთხოვნის დაკმაყოფილების სხვა ალტერნატივის არსებობის შემთხვევაში, იყო თუ არა ბანკი ვალდებული გვერდი აევლო ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების რეალიზაციისათვის.

ბანკისა და კლიენტის ურთიერთობა მოცემულ შემთხვევაში ეფუძნებოდა საბანკო კრედიტის ხელშეკრულებას. სამოქალაქო კოდექსის 867-ე მუხლის შესაბამისად, საბანკო კრედიტის ხელშეკრულებით კრედიტის გამცემი აძლევს ან მოვალეა მისცეს მსესხებელს სასყიდლიანი კრედიტი სესხის ფორმით; ხოლო იმავე კოდექსის 623-ე მუხლის შესაბამისად, სესხის ხელშეკრულებით გამსესხებელი საკუთრებაში გადასცემს მსესხებელს ფულს ან სხვა გვაროვნულ ნივთს, ხოლო მსესხებელი კისრულობს დააბრუნოს იმავე სახის, ხარისხისა და რაოდენობის ნივთი. ამრიგად, საკრედიტო ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის მთავარი მიზანია სასყიდლიანი კრედიტის სახით მსესხებლისათვის ფულის საკუთრებაში გადაცემა, ხოლო შემდეგ მისგან სარგებელთან ერთად იმავე სახისა და რაოდენობის ფულის მიღება. იპოთეკა უძრავ ნივთებზე არის მხოლოდ ფულადი ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფის საშუალება, ხოლო იპოთეკის საგნის რეალიზაცია კრედიტორის მოთხოვნის დაკმაყოფილების ერთ-ერთი სამართლებრივი საშუალება, რომელიც გამოიყენება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ფულადი ვალდებულების შესრულება არ მოხდება. მისი საქმიანობის არსიდან გამომდინარე, კომერციული ბანკის, როგორც საკრედიტო დაწესებულების უპირველეს ინტერესს წარმოადგენს ფულის, და არა იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების საკუთრებაში მიღება.

საქმის მასალებით დადგენილია, რომ:

2012 წლის 29 ივლისს, მას შემდეგ, რაც სს „ს. ბ-სა“ და ინდ. მეწარმე შ. ხ-ს შორის დადებული „საკრედიტო ხელშეკრულების“ საფუძველზე გაცემულმა კრედიტმა 2012 წლის 18 მაისს შეიძინა „პრობლემურის“ სტატუსი და ბანკმა დაიწყო სააღსრულებო მოქმედებები, სს „ს. ბ-ს“ წერილობით მიმართა სს „ქ. ბ-მა“, რომლითაც აცნობა, რომ მოვალე ინდ. მეწარმე შ. ხ-ს სხვა პირებთან ერთად სს „ბ. ქ-ს“ ქუთაისის ფილიალში დაუმტკიცდა სესხი, რომლითაც გათვალისწინებულ იქნა 2010 წლის 16 დეკემბერს სს „ს. ბ-სა“ და ინდივიდუალურ მეწარმე შ. ხ-ს შორის გაფორმებული „გენერალური საკრედიტო ხაზის შესახებ“ N508935 ხელშეკრულების ფარგლებში, შემადგენელი საკრედიტო ხელშეკრულებების საფუძველზე გაცემული კრედიტების დაფარვა.

წერილში აღნიშნული იყო, რომ სესხის გაცემის წინაპირობას წარმოადგენდა იმჟამად სს „ს. ბ-ის“ სასარგებლოდ იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთების: ქ.თბილისში, ყ-ს ქუჩა №10-ში მდებარე N88 ბინისა (ს/კ:) და ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთის (ს/კ:.....) მეორადი იპოთეკით დატვირთვა.

ამავე წერილით სს „ს. ბ-ს“ ეთხოვა სს „ბ. ქ-სათვის“ ეცნობებინა რამდენს შეადგენდა ინდივიდუალური მეწარმის შ. ხ-ის ჯამური საკრედიტო დავალიანება სს „ს. ბ-ის“ მიმართ და განემარტა, რომ სს „ს. ბ-ის“ წინაშე სს „ბ. ქ-ს“ იღებდა ვალდებულებას, ზემოაღნიშნული უძრავი ქონების მეორადი იპოთეკით დატვირთვის შემდგომ, განეხორციელებინა ინდივიდუალური მეწარმის, შ. ხ-ის საკრედიტო დავალიანების - დაახლოებით 314 000 აშშ დოლარის (რომელიც ექვემდებარებოდა დაზუსტებას სს „ს. ბ-ის“ მიერ დავალიანების ზუსტი ოდენობის შესახებ ინფორმაციის მიწოდების შემდეგ) სრულად დაფარვა.

ამასთან, სს „ს. ბ-ს“ ეთხოვა მიეწოდებინა სს „ბ. ქ-სათვის“ ინდ. მეწარმე შ. ხ-ის ანგარიშის ნომერი და წერილობითი დადასტურება იმის თაობაზე, რომ აღნიშნულ ანგარიშზე ჩარიცხული თანხით მთლიანად დაიფარებოდა დავალიანება და იპოთეკისაგან გათავისუფლდებოდა უძრავი ქონება.

უდავო გარემოებაა, რომ 2012 წლის 29 ივლისის წერილზე სს „ბ. ქ-ს“ სს „ს. ბ-საგან“ პასუხი არ მიუღია.

პრაქტიკულად, ორ საკრედიტო დაწესებულებას შორის კომუნიკაცია, რომელიც მიზნად ისახავდა სს „ს. ბ-ის“ წინაშე ინდ. მეწარმე შ. ხ-ის ფულადი ვალდებულების შესრულებას და, შესაბამისად, მოსარჩელების ქონების იპოთეკისაგან გათავისუფლებას, არ შედგა.

აღნიშნულის სანაცვლოდ გაგრძელდა იძულებითი აღსრულების პროცესი, რომელიც დაწყებული იყო ნოტარიუსის მიერ გაცემული სააღსრულებო ფურცლების საფუძველზე, და რომლის შედეგადაც აუქციონში გამარჯვებულმა სს „ს. ბ-მა“ ქ.თბილისში, ყ-ს ქუჩა №10-ში მდებარე N88 ბინა შეიძინა 127 020 ლარად, ხოლო ქ.ქუთაისში, კ.გ-ს ქ.№5-ში მდებარე №2 ნაკვეთი - 486 600 ლარად.

როგორც აღნიშნა, კასატორების პრეტენზია იმ ზიანის არსებობას ემყარება, რომელიც მოვალეს მიაღდა კრედიტორის მხრიდან მესამე პირის მიერ ვალდებულების შესრულების შეთავაზების უპასუხოდ დატოვებით და იპოთეკით დატვირთული ქონების რეალიზაციის უფლების ბოროტად გამოყენებით.

კრედიტორის ქმედების მართლზომიერების შეფასების გზამკვლევს მოცემულ შემთხვევაში წარმოადგენს იმ ალტერნატივის შეფასება, რაც სს „ბ. ქ-ს“ წერილით იქნა შეთავაზებული კრედიტორისათვის. სახელდობრ, პირველ რიგში, უნდა გაირკვეს კრედიტორისათვის მიწოდებული შეთავაზების მიზნობრიობა და რეალურობა (სანდოობა), გამომდინარე იქიდან, რომ ხელშემკვრელ მხარეთა შორის, მით უფრო, საკრედიტო დაწესებულებასა და კლიენტს შორის ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის დამყარება ყოველთვის უკავშირდება პრეზუმფციას, რომ ვალდებულება შესრულდება დადგენილი წესის დაცვით.

ამ შემთხვევაში, გასათვალისწინებელი იყო ის ვითარება, რომ საკრედიტო დაწესებულება სს „ბ. ქ-ს“, რომლისგანაც მიიღო კრედიტორმა შეთავაზება ვალდებულების შესრულების შესახებ, წარმოადგენდა ქართულ საკრედიტო სივრცეში დამკვიდრებულ, რენომირებულ

იურიდიულ პირს და არა გაურკვეველი რეპუტაციის მქონე პირს, რომლის წინადადებაც შესაძლებელია აღქმულიყო ქონების იძულებით აუქციონზე რეალიზაციისათვის ხელშემშლის ანდა აღსრულების გაჭიანურების მცდელობად.

ხოლო რაც შეეხება თავად წერილს, მისი შინაარსით ერთმნიშვნელოვნად ვლინდებოდა ერთი საკრედიტო დაწესებულების (სს „ბ. ქ-ს“) მზადყოფნა სრულად დაფარულიყო მეორე საკრედიტო დაწესებულების (სს „ს. ბ-ის“) მიმართ ინდ. მეწარმე შ. ხ-ის არსებული დავალიანება.

ნიშანდობლივია ისიც, რომ ამავე წერილით კრედიტორს ეცნობა, რომ ინტერესის სფეროში შედიოდა შ. და მ. ხ-ების საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონების სანივთო ვალდებულებისაგან გათავისუფლება, პრაქტიკულად, მისი რეალიზაციის თავიდან აცილება.

ამრიგად, სს „ბ. ქ-ს“ შეთავაზება იყო რეალური და კონკრეტული მიზნის მქონე, კერძოდ, მიზნად ისახავდა სს „ს. ბ-ის“ წინაშე ინდ. მეწარმე შ. ხ-ის ფულადი ვალდებულების შესრულებას და იპოთეკით დატვირთული ქონების რეალიზაციის თავიდან აცილებას.

საკასაციო პალატა განმარტავს, რომ ზოგადად, ყველა მართლწესრიგი სამართლის სუბიექტთა ქცევის წესს კეთილსინდისიერების პრინციპზე აფუძნებს და ამ პრინციპს ნორმატიულ კონცეფციად განიხილავს. იგი თანამედროვე სამართლის, ფილოსოფიისა და ბიზნესის ერთ-ერთი ფუძემდებლური პრინციპია.

კეთილსინდისიერების პრინციპი სათავეს იღებს რომის სამართლიდან. პრინციპი “bona fides“, რომელიც კეთილსინდისიერებას ნიშნავს, მნიშვნელოვან ადგილს იკავებდა „ius civile“-სა და რომაულ სამართლებრივ აზროვნებაში. ტერმინ “bona fide“-ს (“fides“) საქმიან ურთიერთობებში გამოყენება ნიშნავდა, რომ მხარეები საკუთარ პირობას თუ მიცემულ სიტყვას იცავდნენ და დაიცავდნენ, წინააღმდეგ შემთხვევაში, დაზარალებული მხარე უფლებამოსილი იყო წარედგინა საჩივარი, ე.წ. პრეტენზია (“ex fide bona“) და, მოცემული პრეტენზიის საფუძველზე, კონტრაპენტისაგან ვალდებულების იძულებითი აღსრულება მოეთხოვა.

თანამედროვე ქართულ სამართლებრივ სივრცეში კეთილსინდისიერება მატერიალურ სამართლებრივ ნორმად გადაიქცა და სამართლიანობასა და თანასწორობაზე დამყარებულ სამართლებრივ სისტემაში გაერთიანდა, რითაც უფრო ფართო დატვირთვა შეიძინა. კეთილსინდისიერების პრინციპი თანამედროვე განვითარებული ქვეყნების კანონმდებლობასა და დოქტრინაში დიდწილად დაკავშირებულია მორალურ სტანდარტებთან. კეთილსინდისიერება ნიშნავს გულწრფელობას, სამართლიანობას, ვალდებულებების მიმართ პატიოსან დამოკიდებულებას.

კეთილსინდისიერების ინსტიტუტი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სამოქალაქო სამართლისათვის და იგი მთლიანად კერძო სამართლის უმთავრეს პრინციპს წარმოადგენს. სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მესამე ნაწილის დანაწესის შესაბამისად, სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილენი ვალდებულნი არიან კეთილსინდისიერად განახორციელონ თავიანთი უფლებები და მოვალეობები. კოდექსის ეს დანაწესი, რომელსაც ავსებს სამოქალაქო კოდექსის 361-ე მუხლის მეორე ნაწილი, მოიცავს მთელ კერძო სამართალს. აღნიშნული

მუხლების მოქმედება ცალსახა და იმპერატიულია, ამიტომაც მხარეებს არ აქვთ უფლება ხელშეკრულებით ან შეთანხმებით გამოირიცხონ მათი მოქმედება. სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მესამე ნაწილი განსაზღვრავს კეთილსინდისიერებას, როგორც ვალდებულების ძირითად და აუცილებელ კომპონენტს და მხოლოდ ვალდებულებათა შესრულებით არ შემოიფარგლება, ხოლო 361-ე მუხლის მეორე ნაწილის დანაწესი იმის შესახებ, რომ ვალდებულება უნდა შესრულდეს კეთილსინდისიერად, წარმოადგენს კანონისმიერ მოთხოვნას და გულისხმობს, ზოგადად, სამოქალაქო-სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილეთა მიერ ურთიერთობის სხვა მონაწილის ინტერესების პატივისცემას, საკუთარი როლისა და პასუხისმგებლობის გათვალისწინებას, თუნდაც იმ შემთხვევაში, როდესაც მას კონკრეტული პირდაპირი ვალდებულება არ ეკისრება.

უნდა აღინიშნოს, რომ ეს ორი მუხლი მთელი სამოქალაქო ბრუნვის ქვაკუთხედიანია. აღნიშნული ნორმები საშუალებას იძლევა ნებისმიერი ურთიერთობა სამართლებრივი თვალსაზრისით შეფასდეს. გარდა აღნიშნულისა, კერძო სამართლებრივ ურთიერთობათა კეთილსინდისიერად წარმართვის ვალდებულებას სამოქალაქო კოდექსის არაერთი ნორმა ზოგჯერ პირდაპირ ადგენს, ხოლო ნორმათა უმრავლესობა, მართალია, პირდაპირ არ უთითებს მასზე, მაგრამ მაინც მას ეფუძნება. კეთილსინდისიერების პრინციპის ძირითადი ფუნქცია ურთიერთობის მონაწილეთა ინტერესების არა დაპირისპირება, არამედ მათი სოლიდარობაა, რაც ნორმალური სამოქალაქო ბრუნვის საფუძველია. კეთილსინდისიერება არა მარტო უფლების არსებობის, არამედ მოვალეობის შესრულების ვარაუდიცაა.

კეთილსინდისიერება გულისხმობს სამოქალაქო ბრუნვის მონაწილეთა მოქმედებას პასუხისმგებლობით, და ერთმანეთის უფლებებისადმი პატივისცემით მოპყრობას. კეთილსინდისიერება როგორც ნორმატიული, ისე სუბიექტური ნების განმარტების ინსტრუმენტია. მის საფუძველზე აღმოიფხვრება როგორც კანონის, ისე ხელშეკრულების ხარვეზი. კეთილსინდისიერების პრინციპის შინაარსი, უპირველეს ყოვლისა, იმით გამოიხატება, რომ მხარეს, გარდა ვალდებულების ჯეროვანი შესრულებისა, ევალება ვალდებულების კეთილსინდისიერად შესრულებაც, ანუ კონტრაქტის პატივსადები ინტერესების გათვალისწინება და დაცვა. ამ მოთხოვნის დარღვევა კი არა მხოლოდ სახელშეკრულებო ვალდებულების შესრულების პროცესში, არამედ სახელშეკრულებო მოლაპარაკებათა და ძირითადი ვალდებულებების შესრულების შემდგომ ეტაპზეც შეიძლება პასუხისმგებლობის დაკისრების საფუძველი გახდეს.

იურიდიულ ლიტერატურაში გაბატონებული შეხედულების მიხედვით, კეთილსინდისიერების პრინციპს სამი ფუნქცია ეკისრება:

1) ყველა ხელშეკრულება უნდა განიმარტოს კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე;

2) კეთილსინდისიერების პრინციპს აქვს ხარვეზის (სამართლის ნორმის ხარვეზის) შემავსებელი ფუნქცია, ასევე ხელშეკრულების პირობათა (რომლებიც მხარეთა მიერ ან/და კანონით არ იყო გათვალისწინებული) დამატების ფუნქცია;

3) გამაუქმებელი, შემზღუდავი და „მაკორექტირებელი“ ფუნქცია.

კეთილსინდისიერების ზემოაღნიშნული ფუნქციებიდან გამომდინარეობს, რომ ნებისმიერ ვალდებულებით-სამართლებრივ ურთიერთობაში, კრედიტორს არ შეუძლია უარი თქვას მოვალის მიერ ვალდებულების შესრულების მცირე ხელშეწყობაზე, როდესაც მოვალეს კრედიტორის მხრიდან ესაჭიროება ასეთი ხელშეწყობა მასზე ნაკისრი ვალდებულების ჯეროვნად შესრულებისათვის.

სადავო შემთხვევაში, მოპასუხის ქმედება იმითაა მოტივირებული, რომ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების აუქციონზე რეალიზაცია განაპირობა მსესხებლის მიერ საკრედიტო ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების დარღვევამ და სესხის გადაუხდელობამ, რაც გამორიცხავს ზიანის ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოების არსებობას (იხ., შესაგებელი, ტ.1. ს.ფ. 114), რასაც საკასაციო პალატა ვერ გაიზიარებს და განმარტავს, რომ ის ვითარება, რომ მესამე პირმა კრედიტორს შესთავაზა დავალიანების სრულად დაფარვა, რაც თავის მხრივ, გამორიცხავდა უძრავი ქონების რეალიზაციის გზით კრედიტორის დაკმაყოფილების უკიდურესი ზომის გამოყენებას, თეორიულადაც კი, გამორიცხავს მოპასუხის პოზიციის მართებულობას.

საკასაციო პალატის მოსაზრებით, კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე, ვალდებულებით-სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილე მხარეთა თანამშრომლობა, მეორე მხარის ინტერესების გათვალისწინება, მეორე მხარის უფლებებისა და ქონებისადმი განსაკუთრებული გულისხმიერების გამოჩენა (სამოქალაქო კოდექსის 316-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად) საჭიროა ამ ურთიერთობის ნორმალურად განვითარებისათვის. ასეთ შემთხვევაში, ორივე მხარე იქნება კმაყოფილი: კრედიტორი - ვალდებულების შესრულების მიღებით, ხოლო მოვალე - ვალდებულებისაგან გათავისუფლებით.

ყველა სამართლებრივ სისტემაში ვალდებულების შესრულება, მიუხედავად ვალდებულების წარმოშობის საფუძვლისა, წარმოადგენს ვალდებულებითი სამართლის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს ინსტიტუტს. როგორც წესი, სახელშეკრულებო ურთიერთობის მონაწილე მხარეები მხედველობაში იღებენ კონტრაქტის პიროვნებას. კრედიტორი ვარაუდობს, რომ მოვალე ვალდებულებას შეასრულებს ხელშეკრულების პირობათა შესაბამისად. უმრავლეს შემთხვევებში, ვალდებულების შესრულება ხდება პირადად მოვალის მიერ - მყიდველი თვითონ იხდის ნაყიდი საქონლის ფასს; მსესხებელი აბრუნებს სესხის საგანს და ა.შ.

ვალდებულების შესრულების სუბიექტები არიან ის პირები, რომლებიც ასრულებენ ვალდებულებას ან იღებენ შესრულებას. ზოგიერთ შემთხვევაში კი, ვალდებულების შესრულების სუბიექტები შეიძლება არ ემთხვეოდნენ ვალდებულების სუბიექტებს. ვალდებულების სუბიექტები ყოველთვის არიან კრედიტორი და მოვალე, ვალდებულება კი მოვალის ნაცვლად შეიძლება შეასრულოს სხვა პირმაც და შესრულება მიიღოს არა კრედიტორმა, არამედ სხვამ. აქ მთავარია, დაცულ იქნას ხელშეკრულების ჯეროვანი შესრულებისადმი ინტერესი, რაც, თავის მხრივ, შეიცავს რამდენიმე მოთხოვნის დაცვის აუცილებლობას,

რომლებიც განსაზღვრავენ ვინ ვის წინაშე უნდა განახორციელოს შესრულება, რომელი საგნით, სად, როდის და რა გზით უნდა განხორციელდეს იგი. ბრუნვის მონაწილის მოვალეობა ჯეროვნად შეასრულოს ვალდებულება, ემყარება იმ სინამდვილეს, რომელიც მისთვის ცნობილია და მას ამ სინამდვილისადმი კეთილსინდისიერი დამოკიდებულება მოეთხოვება.

შეიძლება ითქვას, რომ შესრულება ჯეროვანია, როცა შესრულება ხდება დათქმულ დროს, დათქმულ ადგილას, უფლებამოსილი პირის მიმართ, ვალდებული და უფლებამოსილი პირის მიერ და ვალდებულების შესრულების საგნით ანუ, ვალდებულებით განსაზღვრული ვალდებულების შესრულების საგნისათვის წაყენებული მოთხოვნების შესაბამისად, მაგალითად, შეთანხმებული ხარისხის ნივთის გადაცემით, მომსახურების გაწევით, სამუშაოს შესრულებით და სხვა.

საკასაციო პალატა აღნიშნავს, რომ ისეთ პირობებში, როდესაც კრედიტორი ქონების აუქციონზე რეალიზაციის განმაპირობებელ გარემოებად მსესხებლის მიერ საკრედიტო ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების დარღვევასა და შესაბამისად, სესხის გადაუხდელობას მიიჩნევს, ხოლო თავის მხრივ, მოვალე კრედიტორის ამ გადაწყვეტილებით მიღებულ ზიანზე აპელირებს, სასამართლოს შეფასების საგანია იყო თუ არა კონკრეტულ სიტუაციაში კრედიტორის ქმედება ნაკარნახევი ობიექტური აუცილებლობით და თუ არ იყო, მიადგა თუ არა ზიანი მოვალეს კრედიტორის ამგვარი ქმედებით.

ფაქტია, რომ საკრედიტო ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება დაირღვა, ხოლო ბანკის მოლოდინი ხელშეკრულების გაფორმების მიმართ მდგომარეობდა მის ჯეროვან შესრულებაში, თუმცა საქმის გარემოებათა ერთობლიობაში შეფასებით ბანკის ქმედება ვერ იქნება მიჩნეული კეთილსინდისიერ ქმედებად, რამეთუ ბანკის ინტერესი, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, ფულადი ვალდებულების შესრულებაში მდგომარეობდა და იმ პირობებში, როდესაც ფულადი ვალდებულების შესრულების შესახებ მას წერილობით მიეწოდა შეთავაზება, იმის მიუხედავად, იქნებოდა იგი წარმოდგენილი საბანკო გარანტიის თუ სამოქალაქო კოდექსით გათვალისწინებული სხვა ფორმით, ბანკს, როგორც საკრედიტო დაწესებულებას, კლიენტის ინტერესებიდან გამომდინარე, ევალებოდა გულისხმიერი დამოკიდებულება გამოეჩინა და საბანკო დავალიანების დაფარვის რამოდენიმე ვარიანტიდან ამოერჩია ყველაზე ხელსაყრელი და ამავდროულად, კლიენტის ინტერესებიდან გამომდინარე, ყველაზე ოპტიმალური ვარიანტი. კრედიტორის ეს ვალდებულება განპირობებულია როგორც ზოგადად საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ბანკსა და კლიენტს შორის ნდობაზე დამყარებული ურთიერთობის შენარჩუნებისათვის, ასევე სახელშეკრულებო ვალდებულებათა შესრულებისათვის დამახასიათებელი კეთილსინდისიერებიდან გამომდინარე.

სს „ბ. ქ-ს“ 2012 წლის 29 ივნისის წერილი, მართალია, პირდაპირ არ ავალდებულებდა სს „ს. ბ-ს“ შეეწყვიტა მოვალე ინდ. მეწარმე შ. ხ-ის მიერ საკრედიტო ვალდებულების დარღვევის გამო დაწყებული, კანონითა და მხარეთა შეთანხმებით გათვალისწინებული სააღსრულებო პროცედურები, თუმცა მოცემულ შემთხვევაში საკრედიტო დაწესებულების მართლზომიერი ქცევის განმსაზღვრელი იყო სახელშეკრულებო ურთიერთობის მონაწილის კეთილსინდისიერებისა და მეორე მონაწილის უფლებებისა და ქონებისადმი განსაკუთრებული

გულისხმობის ვალდებულება და არა მარტოდენ იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების რეალიზაციის უფლება. მით უფრო, რომ იპოთეკის საგნების რეალიზაციით მოთხოვნის დაკმაყოფილების მიმართ კრედიტორის უპირატესი ინტერესი გამოკვეთილი არ იყო, რადგანაც მას შეეძლო რეალიზაციისათვის დამახასიათებელი მთელი რიგი პროცედურებისა და დამატებითი ხარჯების გვერდის ავლით, უფრო მოკლე დროში დაეკმაყოფილებინა საკუთარი მოთხოვნა მესამე პირისაგან ფულადი ვალდებულების შესრულებაზე შეთავაზების მიღებით.

ამდენად, მოცემულ საქმეზე დადგენილი კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებები საკასაციო პალატას აძლევს იმისი ლოგიკური და თანმიმდევრული ვარაუდის საფუძველს, რომ სს „ს. ბ-ის“ მხრიდან უძრავი ნივთების იძულებით აუქციონზე რეალიზაციის, როგორც კრედიტორის მოთხოვნის დაკმაყოფილების უკიდურესი ფორმის, გამოყენება შეფასდეს უფლების ბოროტად გამოყენებად, რაც წინააღმდეგობაში მოდის საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 115-ე მუხლთან.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 115-ე მუხლის მიხედვით, სამოქალაქო უფლება უნდა განხორციელდეს მართლზომიერად. დაუშვებელია უფლების გამოყენება მარტოდენ იმ მიზნით, რომ ზიანი მიადგეს სხვას.

საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ იპოთეკის ხელშეკრულების, როგორც სანივთო გარიგების იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარე, გათვალისწინებული უნდა იყოს შემდეგი: მხარეთა შორის სამოქალაქო-სამართლებრივი ურთიერთობა, როგორც წესი, ძირითადად სანივთო და ვალდებულებითი გარიგებების დადებით მყარდება, რაც შესაბამისად განაპირობებს სანივთო ან ვალდებულებითი უფლებების წარმოშობას. მოცემულ შემთხვევაში, პრობლემატურია საკითხი იმის შესახებ, არსებობდა თუ არა უალტერნატივო აუცილებლობა იპოთეკის რეალიზაციის თაობაზე, როდესაც კრედიტორს სხვა გზითაც შეეძლო მოთხოვნის დაკმაყოფილება, რაც ერთმნიშვნელოვნად უარყოფითად უნდა შეფასდეს.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ უფლების განხორციელებისას პირმა უნდა დაიცვას კეთილსინდისიერება და მართლზომიერება. სამოქალაქო კოდექსის 115-ე მუხლი კერძო სამართლებრივ ურთიერთობებში ავალდებულებს მონაწილე სუბიექტებს, რომ უფლებები ბოროტად არ გამოიყენონ. ეს უკანასკნელი მათი ზნეობრივი მოვალეობაცაა. ამ შემთხვევაში, საუბარია პირის მიერ უფლების იმგვარად გამოყენებაზე, როდესაც მეორეს ზიანი ადგება.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 394-ე მუხლის „ე“ პუნქტის მიხედვით, გადაწყვეტილება ყოველთვის ჩაითვლება კანონის დარღვევით მიღებულად, თუ გადაწყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია. საკასაციო პალატის მოსაზრებით, გასაჩივრებული გადაწყვეტილების კანონიერების შემოწმება შეუძლებელია, ვინაიდან სააპელაციო სასამართლოს არ დაუდგენია დავის გადაწყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე (მტკიცების საგანში შემავალი) ფაქტობრივი გარემოებები.

ვინაიდან კონკრეტულ შემთხვევაში, მოსარჩელე ითხოვს ზიანის ანაზღაურებას,

დასადგენია ფაქტობრივი გარემოებები, რომლებიც შექმნის ობიექტურ, რეალურ სურათს ასეთი ზიანის არსებობასთან დაკავშირებით. გამომდინარე იქიდან, რომ სამოქალაქო კოდექსის 412-ე მუხლის შესაბამისად, ანაზღაურებას ექვემდებარება მხოლოდ ის ზიანი, რომელიც მოვალისათვის წინასწარ იყო სავარაუდო და წარმოადგენს ზიანის გამომწვევი მოქმედების უშუალო შედეგს.

ნიშანდობლივია ისიც, რომ ნორმის დანაწესით მოვალეს არ შეიძლება დაეკისროს იმის ანაზღაურება, რისი გათვალისწინებაც მას წინასწარ არ შეეძლო. მოცემულ კონკრეტულ შემთხვევაში, სწორედ კრედიტორის კეთილსინდისიერების, გულისხმიერებისა და უფლების ბოროტად გამოყენების აკრძალვის კონტექსტში უნდა დადგინდეს ზემოთ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებებისა და სამოქალაქო კოდექსის 412-ე მუხლის შემადგენლობის ნიშნების არსებობა.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 412-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, საკასაციო სასამართლო აუქმებს გადაწყვეტილებას და საქმეს ხელახლა განსახილველად აბრუნებს სააპელაციო სასამართლოში, თუ: ა) საქმის გარემოებები საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევითაა დადგენილი, რომ ამ დარღვევების შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა; ბ) არსებობს ამ კოდექსის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული საფუძვლები, გარდა აღნიშნული მუხლის „გ“ და „ე“ ქვეპუნქტებისა.

ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატას მიაჩნია, რომ საქმის ხელახლა განხილველმა სასამართლომ პირველ რიგში, უნდა იმსჯელოს და შეამოწმოს ზიანის ანაზღაურების შესახებ წარდგენილი სარჩელის დაკმაყოფილებისათვის აუცილებელი კომპონენტების არსებობა სამოქალაქო კოდექსის 412-ე მუხლთან მიმართებით.

ამდენად, სააპელაციო სასამართლომ საქმის ხელახლა განხილვისას უნდა იმსჯელოს საკასაციო პალატის წინამდებარე განჩინებაში მოცემულ მითითებებზე და ამ მითითებების გათვალისწინებით, ყოველმხრივი, სრული და ობიექტური განხილვის შედეგად, დაადგინოს დავის გადაწყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე გარემოებები.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 53-ე მუხლის მეოთხე ნაწილის თანახმად, თუ საკასაციო სასამართლო დააბრუნებს საქმეს ხელახლა განსახილველად, მთელი სასამართლო ხარჯები, რაც გაწეულია ამ საქმის განხილვასთან დაკავშირებით, სარჩელის აღძვრიდან დაწყებული, უნდა შეჯამდეს და შემდეგ განაწილდეს მხარეთა შორის ამ მუხლის მიხედვით. აღნიშნული ნორმის შინაარსიდან გამომდინარე, სააპელაციო სასამართლომ მოცემულ საქმეზე გადაწყვეტილების მიღებისას უნდა გადაწყვიტოს სასამართლო ხარჯების მხარეთა შორის განაწილების საკითხიც.

ს ა რ ე ზ ო ლ უ ც ი ო ნ ა წ ი ლ ი

საკასაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 408-ე მუხლის მე-3 ნაწილით, 412-ე მუხლით და

და ა ა დ გ ი ნ ა

1. შ. და მ. ხ-ების განცხადება სასარჩელო მოთხოვნის ოდენობის შემცირების შესახებ დარჩეს განუხილველად;

2. შ. და მ. ხ-ების საკასაციო საჩივარი დაკმაყოფილდეს ნაწილობრივ;

3. გაუქმდეს თბილისის სააპელაციო სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 28 ოქტომბრის განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდეს იმავე სასამართლოს;

4. საკასაციო სასამართლოს განჩინება საბოლოოა და არ გასაჩივრდება.

თავმჯდომარე

ნ. ბაქაქური

მოსამართლეები:

ბ. ალავეძე

პ. ქათამაძე